

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਨਵੰਬਰ 11, 1983

November 11, 1983

ਸੰਪਾਦਕ: ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਇਹ ਪੀ ਡੀ ਐਫ ਫਾਈਲ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ।

ਸੋਤ: ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

P.O. BOX 67344 STN. 'O'
VANCOUVER, B.C. V5W 3T1

Vol. 2 No. 25 Weekending Nov. 11, 1983
PHONE. (604)321-6360

The Canada Darpan
Punjabi Weekly Newspaper

ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲਾ ਟ੍ਰਿਬੀਊਨਲ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼—ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਠੁਕੇਰਾ ਦਿੱਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬੀਊਨਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਰੋਮਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਇਕ ਫਿਰਕੇ ਵਲੋਂ ਦੂਜੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਹਨ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਇਕ ਟ੍ਰਿਬੀਊਨਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਹ ਟ੍ਰਿਬੀਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਟ੍ਰਿਬੀਊਨਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਸਮੁੱਚੇ ਮਸਲੇ' ਨੂੰ ਨਜਿੱਠੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਹਿਰੂ ਸਟੇਡੀ ਸੈਂਟਰ ਵਲੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਅੰਡਰਸਟੇਂਡਿੰਗ ਨਹਿਰੂ' ਤੇ 'ਨਹਿਰੂ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ' ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੋਮਾ ਲੋਕ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੋਮਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੋਮਾ ਲੋਕ ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਚਣੀ ਦਾ ਵਧੀਆ ਉਮੇਲ ਹਨ।

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਫੇਅਲ—

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਆਗੂ ਬਾਬਾ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀ ਜਦ ਪੁਲਸ ਨੇ ਇਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਹੋਰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਭੱਜਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ।

ਪੁਲਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੀ. ਸੀ. ਟੰਡਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ 5 ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਬੁਲਾ ਦੇਣ ਜਿਸਦੀ ਸੂਹ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ।

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਿਮੇਲਨ ਸਮੇਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਤਿੰਨ-ਦਿਨਾਂ ਸਿਮੇਲਨ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੁਲਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੀ. ਸੀ. ਟੰਡਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਕਤਲ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਡੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ।

ਪੁਲਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਦੇ ਚਾਰ ਸਾਥੀ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ

ਪੁਲਸ ਨੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪਕੜ ਲਿਆ

ਬਾਬਾ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਭੱਜਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਲਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੈ।

ਪੁਲਸ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦੇਵੇ—ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਹਵਾਲੇ ਕਰਾਂਗੇ— ਟੋਹੜਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਏਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪੁਲਸ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦੇਵੇ ਜੋ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬੰਦੇ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪਟਿਆਲੇ

ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰ ਬੰਦ—ਮੁਕੰਮਲ ਬੀ. ਸੀ. ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ

ਵੈਨਕੂਵਰ—ਬੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਲੈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਰੀ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਕਟਿੰਗ ਕਾਰਨ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਸਕੂਲ ਟੀਚਰਜ਼ ਨੇ ਵੀ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੇ ਉਹ ਅੱਠ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। 10 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਜਿਹਾ ਕਿ ਬੀ. ਸੀ. ਹਾਈਡਰੋ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਹੜਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। 14 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀਆਂ ਦੇ ਵਰਕਰ ਅਤੇ ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਬੱਸ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਗਾਰਬੇਜ਼ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਸ ਹੜਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। 18 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ। 18 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਦੇ ਲੱਖ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਸੀ. ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ ਤੇ ਵੀ ਪਿਕਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਬੀ. ਸੀ. ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਮ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਲਿੰਕਰ ਸਟੋਰ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰੇਟ, ਹਾਈਵੇ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਲੇਨਿਕ, ਕਾਰੋਨਰ ਸਰਵਿਸਜ਼, ਸ਼ੈਰਿਫ ਸਰਵਿਸਜ਼, ਪਰਵੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ, ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਰਡ ਆਦਿ ਉਤੇ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਅਸਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ।

ਪਰਵਿਨਸ਼ਲ ਸਕੱਤਰ ਜਿਮ ਸ਼ੈਬੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਛੇਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਬਿੱਲ ਦੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇਗੀ। ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹਟਾਏ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਧਨੀਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਾਂਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਦੇ ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਸ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਨਾ-ਐਲਾਨਿਆ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ' ਲਾਗੂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੰਗ ਕਿ ਮੋਰਚਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੱਖ ਵਲੰਟੀਅਰ ਜੇਲ੍ਹੀ ਭੋਜ ਕੇ ਮੋਰਚਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਮੁੱਧ ਦਿਖਾਉਣਗੇ।

ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ :—

- ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੇਖ
- ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ
- ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਦਾ ਮਸਲਾ
- ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡਾਇਰੀ
- ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ

Bombay Sweet Manufacturer Inc.

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਮਠਿਆਈ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵੀ ਹੈ

HEAD OFFICE

4405 Main St. (at 28th Ave)
Vancouver, B.C. V5V 3R2
Ph. (604) 874-5722

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰ ਇ:

BRANCH

6545 Main St. (at 49th Ave)
Vancouver, B.C. V5X 3H1
Ph. (604) 321-1414

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ

ਵੈਨਕੂਵਰ—ਲੇਅਰ ਮੇਨਲੈਂਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈ ਹੈ। ਸਰੀ ਡੈਲਟਾ ਇਮੀਗਰੈਂਟ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਭਗ 60 ਫੀ ਸਦੀ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਨਸਲਵਾਦੀ ਵਿਤਕਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਸਲਵਾਦੀ

ਵਿਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਖਤਰਨਾਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਟਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 300 ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਨਸਲਵਾਦ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 36 ਫੀ ਸਦੀ ਬੱਚੇ ਨਸਲਵਾਦੀ ਪਰਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ “ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਤੋਂ ਆਇਆ। ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਬਦਲਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਝਗੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰਦੇ ਹਨ...” ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਇਥੇ ਦੇ ਗੋਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈ।

ਬਰਸੀ ਵਰਗੇ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋ ਸਮੰਦਰ ਪ੍ਰੋ ਜਿਸ ਜਗਹ ਉਪਰ ਜੋ ਹੁਕਮ ਥਾ ਤੋਂ ਘਟਾਏ ਭੀ ਕਯਾ ਕਰੇ।

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮਾਰੋਹ

ਡੱਗ ਮਾਵਟ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ—ਨਾਲ ਨਰੇਸ਼ ਸ਼ੁਕਲਾ

ਵੈਨਕੂਵਰ — 29 ਅਕਤੂਬਰ 83, ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮੀ ਸੀ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਭੀੜ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਦੇ ਨਵੇਂ ਉਚ ਪੱਧਰੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਉਘੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਤਵੰਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਿਤਰਾ, ਸ੍ਰ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਪਰੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇੰਡੀਆ ਮਾਰਕਿਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਠੀਕ 10.30 ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਡੱਗ ਮਾਵਟ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਬੈਂਡ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਬਨ ਕੱਟ ਕੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ।

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਹਾਲ ਖਰਾ ਖਰ ਭਰ ਗਿਆ, ਮਾਨਯ ਮਹਿਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ੁਕਲਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਉਚ ਪੱਧਰੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਸ਼ੁਕਲਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਸੁੀ ਨਰੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਇੰਡੀਆ ਮਾਰਕਿਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ‘ਕਲੇਰ’ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਉਭਰਦੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਵਾਧਾ ਦੱਸਿਆ।

ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਨਮਕੀਨ ਸਨੈਕਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੀ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਆਏ ਹਰ ਵੀਰ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬੈਂਡ ਦੀਆਂ ਮਧੁਰ ਧੁਨਾਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਸ਼ੁਕਲਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦਾ ਇਹ ਉਦਮ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿਨ ਦੁਣੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਚੌਗਣੀ ਹੋ ਰਹੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਹੈ।

ਵਿਨੀਪੈਗ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ —

● ਐਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਰਾਇਨ ਕੋਰਨ ਵਿਨੀਪੈਗ ਵਿਚ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਮੇਅਰ ਬਿਲ ਨੋਰੀ ਨੂੰ 75 ਫੀ ਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਐਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਵਲੋਂ ਚੋਣ ਹਾਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦੀ ਐਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਫਰੈਂਚ ਨੂੰ ਫਰੈਂਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

● ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਫਰੈਂਚ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਥਾਂ ਦੇਣ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਰੈਫਰੈਂਡਮ ਵਿਚ 76 ਫੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ।

● ਨਿਸ਼ਚਤਰੀਕਰਣ ਸਬੰਧੀ ਲਗਭਗ 75 ਫੀ ਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਵਾਸਤੇ ਵੋਟ ਪਾਈ।

ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਦੋਵੇਂ ਮੇਅਰ

ਬਾਮਸਨ—ਲਿਨ ਲੋਕ ਤੇ ਲੀਡ ਰੈਪਿਡਜ਼ ਵਿਚ ਪਿਉ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਮੇਅਰ ਬਣੇ ਹਨ। ਸਟੈਨ ਗੈਡੀਜ਼ ਨੇ ਲਿਨ ਲੋਕ ਵਿਚ ਮੇਅਰ ਵਾਲਟਰ ਪ੍ਰੋਮਲਕ ਨੂੰ 40 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਸਟੈਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਰਵਿਨ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੀ ਜਿਤ ਗਿਆ।

ਵਿਨੀਪੈਗ ਵਿਚ ਟੋਰੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀ — ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ

ਵਿਨੀਪੈਗ—‘ਫਰੀ ਪ੍ਰੈਸ’ ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਟੋਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ ਇਕ ਬੰਦਾ ਉਸਨੂੰ ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫੀਸ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਹਦੇ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡੈਲੀਗੇਟ ਲਿਆ ਸਕੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਟੋਰੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਫੀਸ ਦੇਣੀ ਮੰਨ ਲਈ— ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੇਲਥ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇਕ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਟੋਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਆਏ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਟੋਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ।

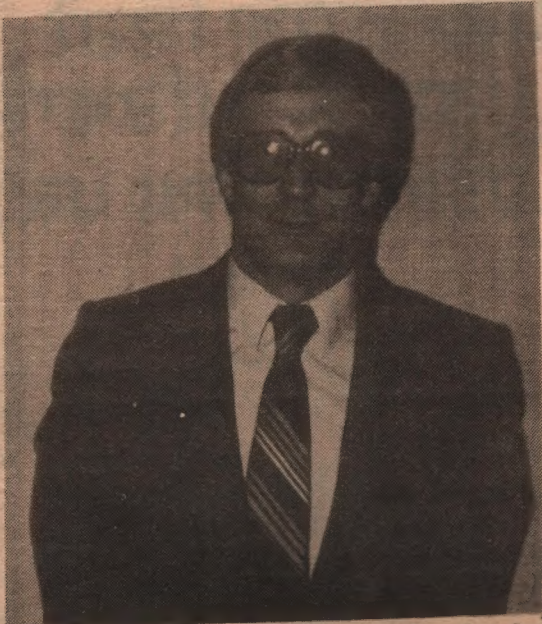
ਸੂਚਨਾ

4 ਨਵੰਬਰ 83 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਡੈਲਟਾ ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਸੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਪੂਰੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਚਾਹ ਅਤੇ ਮਠਿਆਈ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ: ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਸ: ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ‘ਤੁੜ’ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ।

ਤੂਰ ਫੈਬਰਿਕਸ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਦਾ ਸਮਾਂ

5 ਨਵੰਬਰ ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7.30 ਵਜੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ
7.30 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 8.30 ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇਗਾ
9 ਵਜੇ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦਘਾਟਨ ਹੋਵੇਗਾ
ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹਲਕੀ ਗੀਟਰਸਮੇਂਟ ਮਿਲੇਗੀ

ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਨਰੋਈ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

- ਬਹਿਰੀਆਂ ਤੇ ਵਪਾਰਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਬਚਾਓ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ
- ਠੀਕ ਤੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਝਗੜੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ - ਜਿਵੇਂ: ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ
- ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਵਿਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੌਂਸਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ: ਜਿਵੇਂ ਪਲੈਨਿੰਗ ਮਹਿਕਮੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਉਪਯੋਗਾਂ ਦੀ ਖੋਜ
- ਆਰਥਿਕ ਖਰਚਾਂ ਤੇ ਮਿਊਨਿਸਪੈਲਿਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ

ਰਿਚਮੰਡ ਵਿਚ ਮੇਅਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਜੇ. ਐਚ. (ਰਿਕ) ਪੋਸਟ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:—

ਰਿਕ ਪੋਸਟ
8720 ਕੂਲਨ ਕਰੈਸੈਂਟ, ਰਿਚਮੰਡ
ਫੋਨ 274-5457

J.H. Post X

ਦੀਵਾਲੀ ਮੁਬਾਰਕ DIWALI GREETINGS

ਕਲੇਰ ਸਵੀਟ ਸ਼ੌਪ

ਡੈਲਟਾ-ਸਰੀ ਵਿਚ ਮਠਿਆਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ, ਜਿਥੋਂ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਤੇ ਤਾਜ਼ੀ ਮਠਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ —

- * ਲੱਛੂ * ਜਲੇਬੀ * ਛੋਲੇ ਭਰੂਰੇ * ਰਸ-ਮਲਾਈ
  - * ਕਬਾਬ * ਗੁਲਾਬ ਜਾਮਨ ਆਦਿ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ
- ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ

ਫੋਨ: 588-5512 ਬਲਬੀਰ ਕਲੇਰ
9371-120th St. (Scott Rd.) Delta, B.C.

JIM PATTISON 1984 ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕੈਡਲਿਕ

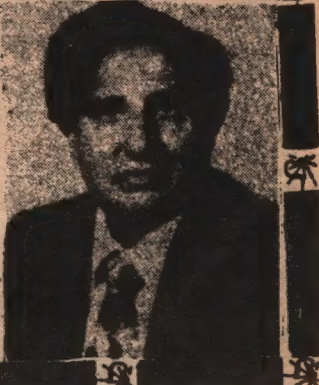
ON MAIN

SERVICE AFTER
SALE

PARLAD GILL

BUS. 879-4233 3434 MAIN ST. VANCOUVER, B.C. RES. 435-1834

BOMBAY SWEETS MANUFACTURER Inc.

ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ

LOCATED AT 6556—6560 Main St.

Between 49th & 50th Ave. on Main St. Vancouver

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰ
ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਮਠਿਆਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਭ
ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਠਿਆਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਹੈ
ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਤੇ ਲੂਣ ਵਾਲੀਆਂ
ਸਨੈਕਸ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਇਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਟੇਸਟ ਕਰੋਗੇ।

ਨਰੇਸ਼ ਸ਼ੁਕਲਾ ਐਂਡ ਬ੍ਰਦਰਜ਼

ਆਪਣੇ ਸਭ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 29
ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਟੋਰ ਦੀ
ਉਦਘਾਟਨੀ ਸੇਲ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰ

PHONE. 321-1414, 874-5722

THE CANADA DARPAN WEEKLY

P.O.BOX 67344 STN. 'O'
Vancouver, B.C. V5W 3T1

Chief Editor(Hon.): DARSHAN GILL
Editor: HARBHAJAN SINGH DEOL
PHONE: (604)321-6360

'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵਿਚ ਡਾਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਲੇਖਕ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਤੇ .....

ਅੱਜ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਤੇ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਤੇ ਮਿਤਰਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਮਾਣ ਭਰਿਆ ਦਿਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਸਭ ਲਈ ਪ੍ਰਣ ਦਾ ਦਿਨ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਹਨ ਤੇ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਨੇ ਅਜੇ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੇਡ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਤੇ ਮਿਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਪੰਦਰਾਂ ਰੋਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤੇਵਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਣ ਇਹ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਸਹੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਛਪ ਕੇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਡੇ ਮਿਤਰਾਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰੇ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ। ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਇਛਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਰੋਗ ਰੂਪ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿੱਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁਕ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਲੇਖਕ ਮਿਤਰਾਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮੋਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘਾਟ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤੀ ਫਿਰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਮਿਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਪਤਝੜ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹਾਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਕੁਝ ਟੀਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ— ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਹੈ— ਇਸ ਲਈ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਬੀਮਾਰ ਮਨਾਂ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਪਰ ਇਸ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਦੀ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਸਦਾ ਸੱਚ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਵਾਰ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਝੂਠ ਸੱਚ ਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਤੋਂ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਸਦਾ ਬਚ ਕੇ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਤੇ ਸੁਖ ਸੁਨੇਹੇ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਮੇ ਭੇਜੇ ਹਨ— ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੀ ਵਚਨ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ :

'ਜੇ ਜੀਵਨ ਇਕ ਖੇਡ
ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ
ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ
ਆਪਣੇ ਸਨਮੁਖ
ਆਪ ਬਿਠਾਈਏ
ਤੇ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਟਾਕੀ ਲਾਈਏ !'

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਿੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਰੀਫ਼ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀ-ਡੋਲਟਾ ਇੰਮੀਗਰੇਂਟ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਸੌ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 36 ਫੀ ਸਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸਲਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਚੌਥੀ ਫੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਧ ਜਾ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੈ—ਕੇਵਲ 32 ਫੀ ਸਦੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ ਜੋ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਇਸ ਲਈ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਸਲਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਨਸਲਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਂਡਰੀਨ ਮੇਨਟਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਅਰ ਮੇਨਟੇਂਡ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ—ਜਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਭਰਿਆ ਵਤੀਰਾ ਅਪਣਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਪਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ— ਇਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਭੁਗਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨਿਘਾਰ ਵਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਨਸਲਵਾਦ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ ਵਰਗੇ ਨਿਪੜਕ ਬੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਤੇ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ .....

ਸੁਭਿਚਿਤਕ

Telephone: (604) 681-0644, 669-6821
Cables: CONGENDIA, Vancouver

CONSULATE GENERAL OF INDIA
325 HOWE STREET
VANCOUVER, B.C., CANADA V6C 1Z7

November 1, 1983.

I am happy to learn that the Canada Darpan will be bringing out a special issue to mark its anniversary. The first year of the Canada Darpan's existence as a fortnightly and then as a weekly has been remarkable. On the occasion of the anniversary I would like to convey my best wishes and warm greetings to the Editor and staff of the Canada Darpan and its readers.

(B.K. Mitra)

Consul General of India.

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 5 ਨਵੰਬਰ 82 ਨੂੰ "ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ" ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਤੇਰਾ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। 4 ਨਵੰਬਰ 83 ਵਾਲਾ 'ਦੀਵਾਲੀ ਅੰਕ' ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦਰਪਣ ਛਲਾਂਗਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪੌੜੀ ਦੇ ਕਈ ਟੱਬੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਲਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵਿਚੋਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਾਹਿਤਕ, ਫਿਲਮੀ ਅਤੇ ਖੇਡ ਦਰਪਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਉਂਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਯੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਤੇਰਾ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਰਚੇ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਤੈਥੋਂ ਇਹ ਆਸ ਰਖਾਂਗਾ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਵਲ ਵਧਦਾ ਰਹੁ।

ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਕਰੋ।

ਸੁਭਚਿਤਕ

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਇੰਡੀਆ ਮਾਰਕਿਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ

ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ "ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ" ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਦਰਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਔਛੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤਾਂਕਿ ਲੋਕ ਵਖ ਵਖ ਖਿਆਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਕਣ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਇਨ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ [IPANA] ਵਲੋਂ "ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ" ਨੂੰ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਗਾ।

ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਸਹਿਤ

ਹਰਿੰਦਰ ਮਾਹਲ

ਪ੍ਰਧਾਨ IPANA]

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਸਲਵਾਦੀ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਵੱਖਰੀ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਵੀ ਇਸ ਨਸਲਵਾਦੀ ਕੈਂਸਰ ਵਿਰੁਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਪਣਾਏ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਸੁਖਾਵਾਂ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਰਾਜਸੀ, ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲਈਏ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਹੀ

"ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ" ਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਤੇ ਤੇਨੂੰ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਪੇਪਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਅਥਲੀਟ ਦੇ 100 ਮੀਟਰ ਦੀ ਹਰਡਲ ਰੇਸ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਵਾਂਗ ਜਿੱਤਕੇ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਤੀ ਹੀ ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵੀ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਤੋਂ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਰੂਪ ਦੇ ਦੇਣਾ ਇਹ ਇਸਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਨਿਰਭੈਯਤਾ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜੀ ਰੱਖੀਂ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਹਰ ਝੂਠ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਸ਼ਬਦਾਬਲੀ, ਮਿਠਤ ਅਤੇ ਸਰਲਤਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਝਲਕ ਤੇਰੇ 'ਦਰਪਣ' ਵਿਚੋਂ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀਂ।

ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਫਿਕਾ ਬੋਲਿਆ ਤਨ ਮਨ ਫਿਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਇਕ ਵੇਰ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ।

ਤੇਰੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ

ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਪਾਬਲਾ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ

ਪਿਆਰੇ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ,

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਅਜ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬੜੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਿਰਪੱਖਤਾ (ਸਚਾਈ) ਦੀ ਨੀਤੀ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਬਾਈ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੇਪਰ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਖਬਰਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਸੁਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਚਿੱਕੜ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਲੋਖ ਨਹੀਂ ਛਾਪਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ।

ਮੁਹਿੰਦਰ ਸੁਮਲ

ਅਸੀਂ ਮੁਥਾਰਿਕ,

ਤੇਰੀ ਅੱਗ ਵਿਚ

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਨਹਾਤੇ

ਤੇਰੀ ਅੱਗ ਦੇ ਸਾਡੀ ਅੱਗ ਵਿਚ

ਅਜ ਤੱਕ ਬਲਣ ਮੁਆਤੇ

ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੀ,

ਅੱਗ ਚੋਂ ਆਵੇ—

ਮਹਿਕ ਤੇਰੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ਦੀ

ਮੈਂ ਸੱਜਣ ਰਿਸ਼ਮ ਰੁਪਹਿਲੀ

ਪਹਿਲੇ ਤਾਰੇ ਦੀ !

ਸਮਝਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿੱਟੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖਤਰੇ ਦਾ ਅਲਾਹਮ ਹਨ।

ਸੁਰੱਖਿਆ

1982 ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਜਦ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਸਾਂ ਪਰ ਚਿੰਤਾਤੁਰ — ਖੁਸ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਹਿਤਮੇਦ ਪਾਲਸੀ ਵਾਲੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣਦੀ ਦਿਸਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਅਖਬਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਜੋੜ ਬਹੁਤ ਲਗਦਾ ਸੀ।

ਅੱਜ 1983 ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁਤ ਹੋਂਦ ਤਕ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ — ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜਹਿਜ਼ੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਭਰੋਸਾ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਪਰਚੇ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਫੇ ਦੀ ਮਾੜੀ ਛਪਾਈ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰ ਹੀ ਇੰਜ ਨ ਹੋਵੇ — ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਦੀਵਾਲੀ ਅੰਕ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ — ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਇਕ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੇਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਮੋਟਰ ਦੀ ਚੋਣ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਜੋਗੀ ਹੈ। ਖਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਸੰਜੀਦਾ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ, ਬੀ.ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਣ ਇੰਜ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਕ, ਸਾਹਿਤਕ, ਇਤਹਾਸਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਲਮਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਠੀਕ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸ ਰਸ ਦਾ ਕਾਲਮ ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਕ ਸਫਾ ਕਵਿਤਾ ਦਾ।

ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਅਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਵਲ ਲਗਾਤਾਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਰੜਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਹਾਸੀਏ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀ — ਇਹ ਸਿੱਧੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੋਟਾਈ ਇਕੋ ਜਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਰਚੇ ਦੀ ਦਿੱਖ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਵਰਗੇ ਸੁਭਵਾਨ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸਾਥ "ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ" ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੁਰਮੁੱਲਾ ਹੈ। ਵਖ ਵਖ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਟਰਵਿਊਜ਼ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਧਾਈ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਤਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਨ 'ਚਰਨਜੀਤ' ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੀਤੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਟਾਈਪਸੈਟਿੰਗ ਬਿਨਾਂ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਗੁਰਚਰਨ 'ਰਾਮਪੁਰੀ'
ਨਾਰਥ ਵੈਨਕੂਵਰ

ਪਿਆਰੇ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀਓ,

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦੇ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਬਕ ਇਕ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਜੈ ਦੀ ਸਫਲ ਰਹੇ ਹੋ। ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਦੇ ਕਹਿਣ ਵਾਂਗ "ਸਮਾਂ ਸੁਭ ਦੀਆਂ ਵਰੀਆਂ ਉਲਾਰਦਾ ਰਿਹਾ" ਪ੍ਰੰਤੂ ਤੁਸੀਂ ਅਗੇ ਵਧਦੇ ਹੀ ਗਏ।

ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿੜਕੇ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿਤੀ ਸਗੋਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਫਿਰਕੂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਫਿਰਕੂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੀ ਡੂਕ ਕੱਢੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਵਿਚ ਖਬਰਾਂ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹਾਲੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਖਬਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮਸਲਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ ਸਹਿਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਨਿਖਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪਰਚਾ ਹਫ਼ਤੇਵਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਨਿੱਗਰ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਖੋ ਵਖ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਲੇਖ ਆਪ ਕਰਕੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੜੀ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬੇਸੁਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਧਰੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਲੇਖ ਫੜਕੇ ਨਕਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਏਥੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੇਖ ਰੁੱਖੇ, ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਅਤੇ ਫਰੇਬੀ ਜਿਹੇ ਲੱਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੇਖ ਨਾ ਵੀ ਛਾਪੇ ਜਾਣ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨਾਵਲਕਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਵਲ "ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ" ਦਾ ਦੇਣਾ, ਇਕ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ ਵਾਦ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰੰਪਰ ਉਪਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਪੇੜ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵਲੋਂ ਗਦਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਇਕ ਬੜੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਬੋਲੀ ਬੜੀ ਸੱਭਿਅਕ ਹੈ। ਘਟੀਆ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਅਤੇ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਪਰੋਹ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਸੱਭਿਅਕ ਬੋਲੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਾ ਛੱਡਣਾ।

ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਫੈਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉਪਰ ਚੋਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਇਹ ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਰਚਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਾ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸਾਲ ਹੋਰ ਉਚੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਲ ਹੋਵੇ।

ਸੁਭਚਿੰਤਕ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਈਸਟ ਇੰ: ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋ: ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ—
"ਸੂਫੀ" ਅਮਰਜੀਤ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਈ: ਇੰ: ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋ: ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ।

ਡਾ: ਹਰੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ : ਬੀ. ਸੀ. ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਘੋਲ

(ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੁਲਾਕਾਤ 'ਸਾਧੂਵਿਧ ਏਸ਼ੀਅਨ ਬੁਲੇਟਿਨ' ਵਲੋਂ ਛਾਪੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਦਾ ਚਿਕਰ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਆਏ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੋਲਾਂ ਦੇ ਕੀ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹਨ - ਇਹ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਏ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਸੋਚਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ। ਡਾ: ਹਰੀ ਸ਼ਰਮਾ ਸਾਈਮਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਫਾਰਮ ਲੇਬਰ ਉੱਤੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਭਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ) — ਸੰਪਾਦਕ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਸਵਾਨ: — ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਘੋਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਠਤ ਹੋਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਿਖਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਰਤ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਵੇਖਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਇਹ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਹਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ? ਸ਼ਰਮਾ: — ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਆਮ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖ ਸਕਦੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਆਧਿਆਪਕ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮੱਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬਹੁਤੇ ਆਦਮੀ ਜੋ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸੰਗਠਤ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਮੇਰੀਆਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਫਾਰਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਤੇ ਬਹਿਸ ਮੁਬਾਹਿਸੇ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ — ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।

ਪਰ ਇਸਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਘੋਲਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਰੋਲ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੱਲ ਹੀ ਦੇਖੋ ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀਭਾਵ, ਨਿਆਂ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਝੰਡਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਵਕਤ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਘੋਲ ਸਮੇਂ ਨਿਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਜਜਬੇ ਅਸਰ ਦਾਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਭਾਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਕ ਜਜਬੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਧੂਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸੁਰਬੀਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਸਤੀਵਾਦ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਏਜੰਟ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਮਸਲੇ ਤੇ ਬਦਨਾਮ ਹਾਥਕਿਨਸਨ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਬੜੀ ਜੋਦਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਲਈ, ਕਲਚਰ ਲਈ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਘਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਘੋਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਖਰਚੇ ਵਿਰੁਧ ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵਿਰੁਧ ਘੋਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਘੋਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੋਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਇਹ ਰਵਾਇਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਾਰਮਵਰਕਰ ਬੀ. ਸੀ. ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਆਮ ਪ੍ਰੋਲੇਤਾਰੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ, ਗ਼ੈਰ-ਹਨਰਮੰਦ ਕਾਮੇ, ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਾਰਨ ਲੇਬਰ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਘੋਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਮੱਦਦ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤੁਹਾਡੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਜਾਂ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਘੋਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਘੋਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ। ਜੇ ਇਹ ਘੋਲ, ਏਥੇ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ, ਅਗੇ ਵਧੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਤੋਰ ਤੋਰੇ ਇਹ ਸਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਏਥੇ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਲੈਣਗੇ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਘੋਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੇਤੰਨ ਹੋਣਗੇ।

ਅੰਤ ਵਿਚ, ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਬਨਾਮ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਕ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੁਸੀਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਫਿਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਜਾਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਇਛਾ—ਜਿਵੇਂ ਨਾਗਾ ਤੇ ਮੀਜ਼ੋ ਲੋਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ—ਮੱਦਦ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ-ਕੋਸ਼ ਮਤਲਬ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਮਰਾਜ-ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ੀ ਗੱਲ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਛੋਟੀ ਸੋਚਣੀ ਤੇ ਇਲਾਕਾਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਹਨ ਜਾਂ ਬੰਗਾਲੀ ਕਲਚਰ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਹੈ—ਉਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਨੂੰ ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਪਰਮ, ਕਲਚਰਲ ਹੋਂਦ ਦੀ ਵਧਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਵੀ, ਕੌਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਜੀਓਨਿਜ਼ਮ ਵਾਂਗ ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੁਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ)

ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ? East West Travel Ltd.

ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ

ਸਾਥੋਂ ਹਰ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੀਆਂ
ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

International and Domestic
Special for India, Pakistan, Fiji
and West Indies.

Mike Brar

ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਜਾਣ
ਵਾਸਤੇ ਟਿਕਟਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਈਸਟ ਵੈਸਟ
ਟਰੇਵਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ
ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਲਕੀਤ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ

Ph.(403)235-3661

#206-3517, 17 Ave. S.E. Calgary, Alta
T2A 0R5

ਗਜ਼ਲ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਕੰਵਲ' (ਰਾਮਪੁਰੀ)

ਬਿਨ ਤੇਰੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ,
ਕੁਝ ਰਿਹਾ ਨਾ ਮੇਰੇ ਵੱਸ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ।

ਜ਼ੁਲਮ ਤੇਰੇ ਦੀ ਤਾਂ ਬਸ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ,
ਹੋ ਗਈ ਏ ਮੇਰੀ ਬਸ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ।

ਇਸ ਜਮਾਨੇ ਯਾਰ ਬਣ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ,
ਚੁਸ ਲੀਤਾ ਮੇਰਾ ਰਸ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ।

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਹੀ ਘਰ ਦੇਸਤਾ,
ਭਾਲਦਾ ਹਾਂ ਰਸ ਚੋਂ ਕੱਸ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ।

ਤੇਰੇ ਲਈ ਬਰਬਾਦ ਹੋਇਆ ਏ 'ਕੰਵਲ'
ਤੂੰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਮੈਂ ਕਰਾਂ।

ਤਿੰਨ ਰੰਗ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ

ਮੇਰੀ ਵੀਣੀ 'ਚ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਣਜਾਰਿਆ, ਤਿੰਨ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ
ਚੁੜੀਆਂ

ਇਕ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੋਵੇ ਮੇਰੇ ਰੰਗ ਦਾ
ਰਾਤ ਦੀ ਭੁੱਕਲ ਜਿਹੜਾ ਮਾਹੀ ਕੋਲੋਂ ਸੰਗਦਾ
ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮੀ ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਸਾਨੂੰ
ਭੇਦ ਸਮਝਾਵੇ ਪਿਆ ਕਾਲਖਾਂ ਦੇ ਡੰਗ ਦਾ

ਏਸ ਰੰਗ ਦੀ ਭੁੱਕਲ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ, ਗੱਲਾਂ ਤੇਨੂੰ ਦੱਸੂੰ ਗੁੜੀਆਂ

ਇਕ ਰੰਗ ਚਿੱਟਾ ਜਿਹੜਾ ਹੋਵੇ ਗੋਰੇ ਦੇਸ ਦਾ
ਭਖਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਵੇ ਸੂਰਜੀ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ
ਰੰਗ ਦੇ ਜੋ ਚਿੱਟੇ ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਜੋ ਕਾਲੇ ਨੇ
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਨੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣੀ 'ਚ ਮੇਸਦਾ

ਲੈ ਕੇ ਚਾਨਣੀ ਮੈਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਛਾਨਣੀ, ਝੂਠ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ
ਚੁੜੀਆਂ

ਤੀਜਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਜਿਹੜਾ ਹੋਵੇ ਸਾਡੇ ਖੂਨ ਦਾ
ਖੂਨ ਜਿਹੜਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਨਸਲੀ ਜਨੂੰਨ ਦਾ
ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੁੱਟੇ ਹੋਏ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੋਟੂ ਵੇ
ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਕਾਲੇ ਗੋਰੇ ਖੁਦ ਚੁਨ ਦਾ

ਕਾਲੇ ਗੋਰੇ ਹੋਣ 'ਕੰਠੇ ਰਾਤ-ਚੰਦ ਜਿਓ', ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਬਾਤਾਂ
ਚੁੜੀਆਂ

ਸ ਭਿ ਆ ਚਾ ਰ ਦ ਰ ਪ ਨ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਵੀਡੀਓ

(ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੱਥ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ: ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਵੀਡੀਓ' ਸੱਥ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਪਹਿਲਾ ਲੇਖ ਸੀ।)

ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੱਥ (ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ, ਸਾਧੂ, ਸਰਵਣ ਬੋਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ ਤੇ ਰੁਪਿੰਦਰ ਬਿੱਲੋਂ)

ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ: ਰੋਟੀ, ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਛੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਖਾਸ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਧਨ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਧਾਤ ਦੇ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਜਾਂ ਲੋਕੜੀ (ਬਾਂਸ) ਦੇ ਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨੱਚਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸੰਗੀਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨੱਚਣਾ ਗਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਇਵਜ਼ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਥਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਨਪ੍ਰਚਾਵੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਕਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਅੱਜ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉਪਰ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ (ਜਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਆਦਮੀ ਸੱਥ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ, ਅੱਰਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਲੋਕ ਕਬੱਡੀ, ਫੁੱਟਬਾਲ ਆਦਿ ਖੇਡ ਕੇ ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਜਾਂ ਰੇਡੀਓ ਵਗੈਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਪ੍ਰਚਾਵਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੇ ਸਨਅਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਖਾਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਉਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪਿੰਡਾਂ ਵੀ ਇਥੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਬਣ ਗਈਆਂ।

ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ (ਪੰਜਾਬੀਆਂ) ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰਾਸ ਨਾ ਆਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਤੰਗੀ ਵਿਚ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਉੱਚ ਹੀ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ (ਬੋਲੀ) ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਬੀਟੇਟਰਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਇਥੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ 'ਕੁੱਕ' ਜਾਂ 'ਕੁੱਕ-ਹਾਊਸ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਲੋਕ ਮਿਲ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਖ਼ਤ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ, ਤਾਬ ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ 'ਵੀਕ-ਇੰਡ' ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲੋਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਸੀਲੇ ਗਲੇ ਵਾਲਾ ਵਾਰਿਸ ਦੀ ਹੀਰ ਗਾ ਲੈਂਦਾ। ਸੱਠਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹੋ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਕ-ਅੱਧ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਈ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ 1967 ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ। ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੁਲ੍ਹਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਲੋਕ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇ।

ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਸ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਤੇ ਹੋਇਆ ਵੀ। ਨਵੇਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ (ਵਿਜ਼ਿਟਰਾਂ) ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕਈ ਸਿਨੇਮਾ-ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। 1977-78 ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਕਈ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕਈ ਕਈ ਸ਼ੋਅ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚੱਲਦੇ ਸਨ। ਕਮਰਸ਼ਲ ਸਟਰੀਟ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ 1968 ਵਿਚ ਹੋਏ ਜੱਗੇ ਦੇ ਝੁੰਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਕਲਾਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਇਥਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਇਹਨਾਂ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਮਨ-ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਲਈ ਗਏ ਕਈ 'ਆਬਕ' 'ਸ਼ਰਾਬੀ' ਕਿਸਮ ਦੇ 'ਭਾਈਵੇਂਦ' ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਰੇਤੇ ਵਾਂਗ ਰੜਕਣ ਲੱਗੇ। ਗੱਲ ਕਈ ਵੇਰ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗੀ।

ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ੋਅ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਨਾ ਪੈ ਸਕੀ। ਦੋਸ਼ ਆਏ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਤੋਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਨੂੰ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਇਥੇ ਬਚੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕਈ ਕਦਾਈਂ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਉੱਚ ਇਥੇ ਕਾਫੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਚਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਸਾਡੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਣਾਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਕਲਾਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੇ ਲੋਕ-ਗੀਤ, ਭੰਗੜਾ, ਗਿੱਧਾ ਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ। ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਘਾਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਟਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਤੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਦੇ ਝੁੰਬੀ ਦੇ ਮਾਰਗਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਇਹ ਖੱਪਾ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਖੱਪੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਬੰਬਈ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਜਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਚਾਟ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਖੱਪਾ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਕਈ ਸਿਨੇਮਾ ਹਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਤਕਨੀਕੀ ਯੁੱਗ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਾਢ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਨੇਮਾ-ਘਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦਿਆ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਨਵੀਂ ਕਾਢ ਵੀਡੀਓ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ।

ਇਹ ਮਸ਼ੀਨ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਟੀ. ਵੀ. ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਪਸੰਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਹਰ ਪਾਸੇ ਫੈਲ ਗਈ। ਛੋਟੇ ਟਾਊਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਉਪਰ ਇਸ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਇਕ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਲੱਗਭਗ 47 ਫੀ ਸਦੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਹਨ। ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਹੈ—ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ। ਜਿਹੜੇ 53 ਫੀ ਸਦੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਜਾ ਕੇ ਮਸ਼ੀਨ ਘਰ ਲਿਆ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਿਨੇਮਾ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ 'ਦੁੱਕੀ-ਤਿੱਕੀ' ਦਾ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ—ਲੰਮੇ ਪਏ, ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ

ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਵਪਾਰ ਹੈ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੇ ਆਸਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਚਣ 'ਤੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ 50 ਤੋਂ 60 ਤੱਕ ਸਟੋਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਖੁਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਮਸ਼ੀਨ ਇੰਨੀ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ? ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਲੇਖ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਇਥੇ ਰੱਜਵੀਂ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਘਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਵੀਡੀਓ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਘਰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਟ ਦੇਖਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਜਿੰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀਡੀਓ ਸਿਲ੍ਹਾ ਦੇ ਟਿੱਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉੱਤਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕੁਝ ਫੋਰੀ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ 'ਨੱਕ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ'। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 'ਨੱਕ ਵੱਢ ਹੋਣ ਬਚਾਉਣਾ' ਅਜੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਸਮਾਜਕ ਦਬਾਅ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟ ਚੁਕਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਅਜੇ ਇਹਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀਡੀਓ, ਖਰੀਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਕੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਹਨਾਂ 'ਸਾਬਤ ਨੱਕ' ਦੀ ਹੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਟੋਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਜਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦੋ ਸ਼ੋਅ ਲਈ ਟਿਕਟਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਈ ਘੰਟੇ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਲਾਏ ਹੋਣ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੱਪੜੇ ਪੜਵਾਏ ਹੋਣ, ਉਹ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਦਾਬ ਬਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਫੁੱਲਦੇ ਹੋਣਗੇ? ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਹੌਜ਼ੇ ਵਾਂਗ ਫੈਲਣ ਦਾ ਹੈ: ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜੀ (Advertisement) ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ 'ਬੁਰਲੂ' ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਧੇਰੇ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੀ. ਵੀ., ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ 'ਬੁਰਲੂ' ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਜ ਹੁਣ ਜਾਣਿਆਂ ਹੀ ਇਸਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਸਮਾਜ (Consumer Society) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਡਵਰਟਾਈਜ਼ਮੈਂਟ ਨੇ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਗਰੇਸਰੀ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਮਨਿਆਈ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੇਲ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਆਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਉੱਚ ਹੀ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਨੇਮਾ ਜਾਣ ਦਾ ਇਕ ਜਦੋਂ ਦਾ ਖਰਚ ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਡਾਲਰ 'ਚ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ 'ਮੁਕੱਦਰ ਦਾ ਸਿਕੰਦਰ' ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਸਗੋਂ ਯਾਰ ਦੋਸਤ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਵਧਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਉਪਰ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਇੰਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਉਪਰ ਇਕ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਉਪਰ ਵੀਡੀਓ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਝੂਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਕੀਤੇ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਾਂ ਅੰਤਰਨ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਵਾਰ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਦੇ ਲਗਭਗ। ਜੇ ਆਪਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਅੱਠ ਘੰਟੇ, ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਣ ਆਉਣ ਲਈ ਸਮਾਂ, ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸੌਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਹੀ ਵਿਹਲੇ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੋਕੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ

(ਯਕੀ ਪੰਨਾ 19 ਤੇ)

HAPPY DIWALI FROM

JAPAN SARI HOUSE

#2—4602 - 17th. Ave. S.E. Calgary, ALTA.

OPEN 7 Days 10 A.M. to 8 P.M. DIWALI SALE

NOV. 27th 1983 ਤੱਕ

Video Movie \$1.00 for 48 hrs.

Audio Cassetts Tape Hitachi or Soni

Reg. 5.99 Sale 3.99

G. KULLAR

J. NIJJAR

(403)273-6905

For more information call :—

ਪੰਜਾਬੀ ਮੈਚਿੰਗ ਸੂਟ ਅਤੇ ਦੁਪੱਟਾ ਰੈਗੂਲਰ ਕੀਮਤ ਤੇ
ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮੈਚਿੰਗ ਸੂਟ ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫਰੀ
ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿਡ ਚੈਨਾ ਸਿਲਕ ਰੈਗੂਲਰ \$29.99
ਸੇਲ \$19.99

ਪੰਜਾਬ ਦਰਪਣ

ਪੱਖੋਵਾਲ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਗਾਰਡ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀ —ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਰੋਸ

ਲੁਧਿਆਣਾ—ਚਾਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਭਾਕੂਆਂ ਨੇ ਬੈਂਕ ਗਾਰਡ ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੱਖੋਵਾਲ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਹਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੱਖ ਬੈਂਕ ਦੀ ਪੱਖੋਵਾਲ ਬਰਾਂਚ ਵਿਚ ਇਸ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਭਾਕੂ 34729 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਲੈ ਗਏ। ਪੱਖੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ 26 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ।

ਭਾਕੂ ਗਿਆਰਾਂ ਵੱਜ ਕੇ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਤਿੰਨ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਭਾਕੂਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਦ ਕਿ ਚੌਥਾ ਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਡਰਾਈਵਰ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ।

ਜਦ ਭਾਕੂ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਗਾਰਡ ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਵੇਗਾਰਿਆ। ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਸੀ। ਭਾਕੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੱਥੋਪਾਈ ਹੋ ਪਿਆ। ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਭਾਕੂ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਪ੍ਰਤਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਰੁਮ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ। ਪ੍ਰਤਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਬੀਆਂ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਤਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਭਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਬੈਂਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵਧੇ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਲਈ।

ਭਾਕੂਆਂ ਨੇ ਕੈਸ਼ਿਅਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸਾਰਾ ਕੈਸ਼ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਚੌਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੀ ਤੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਕਾਰ ਤੇ ਚਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ।

ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਪੁਲਸ ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਥੱਲੇ ਪੱਖੋਵਾਲ ਪਹੁੰਚੀ।

ਸਾਡੇ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਰੁਧ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

“ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਪਾਕਿ- ਸਤਾਨ ਆਉਣ”

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ—ਢਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀ ਡਿਕਟੇਟਰ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖਵਾਦ ਹਮੀ ਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਲੀਡਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਅ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਡਿਕਟੇਟਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਏਥੇ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਫੌਜੀ ਡਿਕਟੇਟਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਗਲਬਾਤ ਕਰਾਂ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ—ਰਾਜਸੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।”

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਚਰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਗੜ੍ਹ

ਲੁਧਿਆਣਾ—ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਫਸਰ ਦੇਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਰੁਪਿਆ ਬਟੋਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕੁਝ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਪਨਾਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨਿਗਰ ਨਿਗਮ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਖੁਹ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਊਸ ਟੈਕਸ, ਪਾਣੀ, ਸੀਵਰੇਜ ਆਦਿ ਦੇ ਬਿਲਾਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਉਗਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਰਾਂਚ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਰੀ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਹੋਰਵੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬਰਾਂਚ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਚਾਂਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਤਹਿਜ਼ਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਲੁਟਮਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਨਿਗਮ ਦੇ ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਘੱਟਾ ਘਰ ਚੌਕ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟਾਲਾਂ ਉਜਾੜੀਆਂ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫੋਰਸ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਗਿਲ ਰੋਡ ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਇਕ ਡੀਲਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਚੁਕਵਾ ਕੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਰਖਵਾ ਲਿਆ ਪਰ ਉਸ ਡੀਲਰ ਨੇ ਜੋ ਕਾਫੀ ਅਸਰ ਰਾਸ਼ੁਖ ਵਾਲਾ ਹੈ ਨੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਆਮ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਤੇ ਨਿਗਮ ਦੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਰਖਵਾਇਆ ਸਾਮਾਨ ਉਤਰਵਾ ਲਿਆ ਪਰ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਨੀ ਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਉਸ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਉਸ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਅਫਸਰ ਨੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਤੇ ਕਢਿਆ ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਗਿਆ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਇਕ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਚੁਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਕਚਹਿਰੀ ਰੋਡ ਤੇ ਖੜੀਆਂ ਫਲਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਰੋੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਟਦੇਖਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰੋੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਇਕਾ ਨੇਤਾ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਅਕਾਲੀ ਮੰਗਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ —ਟਪਿਆਲਾ

ਵਤਿਹਗੜ੍ਹ ਚੂੜੀਆਂ।

—ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਰਕਸੀ ਆਗੂ ਸਾਬੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ ਨੇ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸਾਬੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ, 7 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਹਸਪਤਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਯੂਨਿਟ ਨੰਬਰ 5 ਡਾਕਟਰ ਵੇਦ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੂਹਕ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਹਨ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਮੋਰਚਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਮੋਰਚਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੱਦਦ ਕਰੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵੱਲ ਲਾਵੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁਗਲ, ਏਅਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜੇ. ਐਸ. ਅਰੋੜਾ(ਗੋਟਾਇਰਡ) ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਦੂਤ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਰਬ-ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਤੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਧੱਬਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਗੰਨੇ ਦੇ ਯੋਗ ਭਾਅ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਜਲੰਧਰ—ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੰਨੇ ਦੇ ਯੋਗ ਭਾਅ ਲਈ ਅਤੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਦੇ ਬਣਦੇ ਭਾਅ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲਾ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅੱਜ ਸਾਬੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀਮਾਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੀ ਪਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਕਸਬਾ ਜੰਡਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਹੋਈ।

ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ ਗੰਨੇ ਦੇ ਯੋਗ ਭਾਅ ਲਈ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ (28 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ), ਫਗਵਾੜਾ (29 ਅਕਤੂਬਰ) ਅਤੇ ਭੋਗਪੁਰ(ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ) ਖੰਡ ਮਿਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਿਸਾਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਦੇ ਯੋਗ ਭਾਅ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸੁਮਾਲ ਤੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਈ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਜਲਸੇ ਕੀਤੇ।

ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ ਇਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਬੰਬ ਸੁਟਣ ਦੀਆਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਮੁੱਠ ਹੋਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਵਾਂਗ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਅਸਰ ਰਸ਼ੁਖ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਕੇ ਨਿਗਮ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰ ਰਖੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਗਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਵਿਚ ਬੰਬ ਫੱਟਣ ਨਾਲ ਗੰਗੀਰ ਰੂਪ 'ਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ 29 ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦਾ ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ. 'ਚ ਇਲਾਜ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ (ਖੱਬੇ) ਕਰਾਹ ਰਿਹਾ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਬਾਂਹ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉੱਡ ਗਈ (ਦਰਮਿਆਨ) ਇਕ ਬੱਚਾ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਜਾਪਾਂ 'ਚ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੰਬ ਦੇ ਡੱਗ ਘੁਸ ਗਏ, (ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਜੇ) 12 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੱਚਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੇ ਬੰਬ ਨਾਲ ਗੰਥੜੇ ਉੱਡ ਗਏ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਦੌਰਾਨ ਬੰਬ ਫੱਟਣ ਕਾਰਣ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ. ਵਿਚ ਬਿਸਤਰੇ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜ਼ਖਮੀ ਨੌਜਵਾਨ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਲੋਟੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਉਤੇ ਛਾਪੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਸ ਨੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਛਾਪਿਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਤਕ ਵਧਾ ਲਿਆ। ਪੁਲਸ ਆਈ. ਜੀ. (ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ) ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਛਾਪਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ, ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਛੇ ਬਸ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਇਸੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਫਤੂਵੀਗਾ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਸ ਚੌਕੀ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਪੁਲਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਲਾਕ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਛਾਪਿਆਂ ਵਿਚ ਅਠ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਅਸਲਾ ਵੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਛਾਪਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪੋਟੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਆਦਿ ਸਬ ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ 6 ਗੰਨਾਂ, ਕਈ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ, 52 ਕਾਰਤੂਸ ਅਤੇ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬਿਸਕੁਟ ਬਰਾਦਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨਿਹੰਗ ਸੂਧਾ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਿਧਵਾਂ ਰੋਡ ਉਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਇਥੇ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਉਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 32 ਬੋਰ ਦਾ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਿਸਤੌਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਕਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸ: ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਨਵੀਂ ਕਾਢ

ਲੁਧਿਆਣਾ—ਸ: ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਸੀ. ਐਫ. 23, ਭਦੋੜ ਹਾਊਸ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਚਲ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੈਸਰ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਲੋਡੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗ (ਕਪੜੇ ਧੋਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ) ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ 2 ਮਿੰਟ ਵਿਚ 8 ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਧੋ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਜ਼ੁਕ ਕਪੜੇ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਧੋਏ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਲੋਡੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਧੋਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਸ਼ੀਨ ਬਹੁਤ ਹਲਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਜ਼ਨ ਸਿਰਫ 4 ਕਿਲੋ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ

ਦਰਪਣ

ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ

ਮਨਮਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਸ: ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ.
ਲੋਹਗੜ੍ਹ (ਲੁਧਿਆਣਾ)

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ " ਰਹਿਣੀ ਰਹੇ ਸੋਈ ਸਿੱਖ ਮੇਰਾ ॥ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਉਸ ਕਾ ਚੋਰਾ ॥ " ਇਹ ਗੁੰਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ:-

" ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੁਝ ਕੋ, ਸਿੱਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹਿ ॥ "

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ-ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਜਾਂ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਉੱਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਭੇਖਾਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲ ਦੇ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਤਲਿਆ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਦਿਖਾਵਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਕਰੜੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹੁ ਰੀਤ ਅਥਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜੀਵਨ-ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸੀ।

ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਖਾਸ ਖਾਸ ਨਿਯਮ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

੧-ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਹੋਣਾ। ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰੱਖਣਾ।

੨-ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਣਾ।

੩-ਪੰਜ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੱਕ ਨਾ ਜਾਣਾ।

੪-ਸੱਚ ਅਤੇ ਸੁੱਚ ਅਥਵਾ ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਹੋਣਾ।

੫-ਅਪਣੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਅਥਵਾ ਇਸ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ-ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਰਹਿਣ ਵਿਚ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਮੂਹਿ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਸੁਣੀਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿਚ, ਇੱਕਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਉਦੋਂ ਤਕ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ

ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੋਚ, ਸਮਝ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹਿ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭਲਾ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਤਾਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਨਿਰਮਲੇ, ਉਦਾਸੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ, ਨਾਮ ਦੇਵੀਏ, ਬਿਹੰਗਮ, ਨਿਹੰਗ, ਰਾਮ ਰਾਈਏ, ਰਵਿਦਾਸੀਏ, ਸੇਵਾ-ਪੰਥੀਏ, ਸਤਿਨਾਮੀਏ ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਛੋਟੇ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਟੋਲੇ, ਥਾਂ ਪੁਰ ਥਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਅੱਡੇ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱਡੇ ਅੱਡ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਅੱਡੇ ਅੱਡ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ।

ਕੱਟੜ ਰਹਿਤ ਧਾਰੀਏ-

ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੱਟੜ ਰਹਿਤ ਧਾਰੀਏ ਹਨ। ਕਾਲੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਮੋਟਾ ਕੜਾ ਪਹਿਨਕੇ, ਡੇਢ ਦੇ ਛੁੱਟੀ ਕਿਰਪਾਨ ਗਾਤਰੇ ਸਜਾ ਕੇ, ਕਈ ਇਉਂ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੱਸ ਸਾਡੇ ਜੋਸ਼ਾ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੱਖ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵਿਖੇਪਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ।

ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਤੋਂ ਮਨਮੱਤ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਸ਼ਾਨ ਲਈ, ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਇਕ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਕ ਹੋਵੇ, ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਇਕ ਹੋਵੇ, ਸਿੱਖੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਇਕ ਹੋਵੇ, ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਇਕ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਵੀਹ ਪੂਰਬੀਏ ਤੇ ਬਾਈ ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਖੇਪਤਾ ਦਾ ਇਕ ਵਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਰੋਕ ਟੋਕ ਨਹੀਂ।

ਮੁਲਕ ਬਦਲੇ ਮਲਿਕ ਬਦਲੇ,
ਜ਼ਮੀਨੋਂ ਆਸਮਾਂ ਬਦਲੇ।
ਮਗਰ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਕਿ,
ਏਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕੀ ਜੁਥਾ ਬਦਲੇ।

ਕਾਮਨ ਵੈਲਥ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-ਏਥੇ ਹੋਈ ਤੀਜੀ ਸੰਸਾਰ ਹਿੰਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ 5000 ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਾਮਨ ਵੈਲਥ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ। ਲਿਖਤ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਵਰਮਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛੇ ਜਹੇ ਗਿਆਨਪੀਠ ਐਵਾਰਡ ਜਿਤਿਆ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਕੋਲ ਅਮੀਰ ਬਦ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਕਸਤ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।

ਮੋਰਚਾ ਤੇਜ਼ ਹੋਏਗਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੇਠੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਮੋਰਚਾ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਈ ਠੰਢਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਦੇ ਵਿਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਬੰਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਬਾਰ ਜਦ ਕਿਸਾਨ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਧਰਮਯੁਗ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੈਣਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮੋਰਚਾ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਪਟਾਕਿਆਂ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ

(ਪ. ਪ.)-ਡੀ. ਸੀ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼੍ਰੀ ਲਖਣਪਾਲ ਨੇ ਇਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 16 ਨਵੰਬਰ ਤਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪਟਾਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ, ਵੇਚਣ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਉਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਜਥੇ ਤਥੇ ਪ੍ਰਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ

(ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਜਟ) ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ

ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਧੀ

ਕਲੰਬੇ-ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮਈ ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਚੋਣਾਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ 15 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲਗਭਗ 400 ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਮਿਲ ਹਨ, ਮਾਰੇ ਗਏ ਮਤੇ ਲਗਭਗ 100,000 ਘਰੋਂ ਬੇ ਘਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਮਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸਿਨਹਾਲੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਝੜਪਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ।

ਕੋਲੰਬੋ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜਾਂ ਲਿਬਨਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ-ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੋਨਾਲਡ ਰੀਗਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜਾਂ ਲਿਬਨਾਨ ਵਿਚ ਟਿਕੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਉਸਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਏਗਾ।

SALE

HAPPY DIWALI FROM :
ASIA SPICE CENTRE

[YOUR SAVING CENTRE]

#2-3300 - 14th Ave. N.E. CALGARY

[Near Marlborough Inn]

SALE

Mr. Soft Drink * Books * Magazines * Newspapers[Punjabi]
* Fresh Vegetables every Saturday * Audio Cassettes * Video Movies
Introducing Chicken, Lamb Meat, Also Goat Meat Soon

DIWALI SALE
TILL November 13th, 1983

Black Manh 2 kg. \$3.49	Pakistani Basmati Rice 2 kg. \$3.85	Green/Yellow Split Peas Reg. \$2.19 2kg. 2 kg. \$1.89	0.90 Movie For Two Days [Always]	Dragon King Rice 10 kg. \$7.89 20 kg. \$15.49	Aggarbatti \$0.79 pk.
Lobyia 800 grm. \$1.39	Split Moongi 2 kg. \$3.49	Green Masoor [Malka Massor] 2 kg. \$3.29	Chick Peas 2 kg. \$3.59	Urad Dal Washed Reg. \$3.99 2 kg. 2 kg. \$3.59	Chollia [Vafa] Each 14 Fl. Oz. \$0.79
Corn Flour Reg. \$1.95 2 kg. 2 kg. \$1.65	Red Kidney 2 kg. \$3.49	Gram Flour 800 gm. \$1.65	All Purpose Flour [Maida] 2 kg. \$1.69	Soya Beans Wari 100 gm. \$1.39	Moong Wari 200 gm. \$1.39

For more information Please call :-

H. SINGH TOOR 273-6764 285-2885

We are two Blocks North from Army & Navy & Food Barn Near Marlborough Inn.

We reserve the Right to limit quantities

OPEN 7 DAYS

Mon. to Fri. 10 A.M. to 9 P.M.
Sat. & Sun. 10 A.M. to 7 P.M.

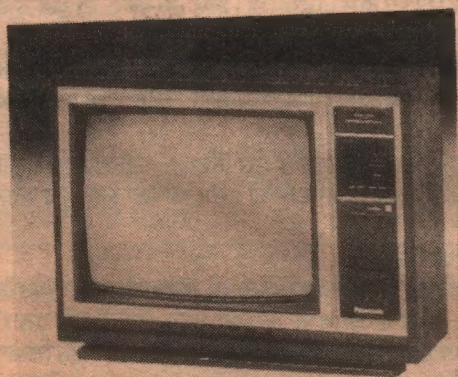

GOYAL : THE VIDEO KING

PHONE:
(604)873-8308

4160 FRASER ST.
VANCOUVER, B.C. V5V 4E8

Proudly announces a grand **DIWALI SALE**

PC - 2043 20" TV

Now **\$699.00** only

MAIL ORDERS
ACCEPTED

1984 Technology now available
at very special Price.

PV-1520K Omnivision VHS

14 Days—Programmable & Wireless—Remote

Released or Releasing :

Mazdoor ,

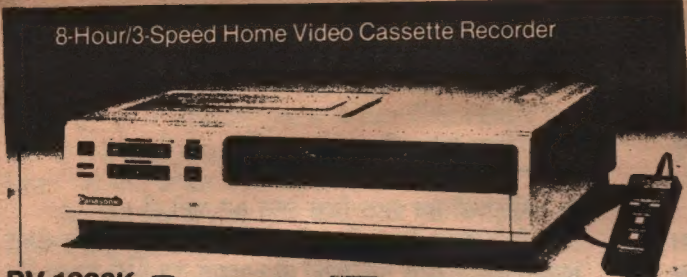
Esquire's Geetmala Vol.1.

Mithun Chakravarti in
Lal Chunariya

Beabroo

Agar Tum Na Hotey

Very Soon — Mawali, Kalakar and
Coolie

8-Hour/3-Speed Home Video Cassette Recorder

PV-1220K Omnivision VHS

8-Hour/3-Speed Home Video Cassette Recorder with Electronic Tuning

Best Selling

Video Machine in B.C.

\$599.00

And many more new and old video films.

We Sell & Rent and Exchange Excellent Print of
Video Movies at Very Low Price

Arrived a Huge Shipment of Simsonite
Luggage

Best selection of 220V electrical Appliances available
Biggest selection of Hindi, Punjabi Video Movies in
North America

(Phone for Confirmation)

Rajendra Goyal

ਸਾ ਹਿ ਤ ਦ ਰ ਪ ਣ

ਕਹਾਣੀ :

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ

ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ

ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਨਗਿੰਦਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਵਿਚ ਹੀ ਘੇਰ ਲਿਆ—ਬੱਗੇ ਦੇ ਮੁੰਡਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਧਾਈਆਂ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਜਦ ਦਾਰੂ ਦੀ ਛਿੱਟ ਗਈ ਤਾਂ ਨਸ਼ਾ ਸਿਰ ਨੂੰ ਇਥ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੁਸਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਅਟਕੇ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਪਿੰਗ ਹੋਰ ਲਾ ਲਿਆ। ਉਥੋਂ ਛੇਤੀ ਤੁਰ ਪੈਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਮੰਗ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਓ.ਕੇ. ਬਾਈ ਸਿਆਂ, ਫੇਰ ਸ਼ਾਈ, ਕਹਿਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕਾਰ ਉਸ ਪੰਜ ਕੁ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਟਾਰਟ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਮੋਹਰਲੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦ ਉਸ ਵਾਈਪਰ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭੇ ਹੇਠ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਵਾ ਕਿਣ-ਮਿਣ ਜਿਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਉਨ-ਸੂਰ ਜਿਹੇ ਦੀ ਬਣੀ ਜੈਕਟ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਹਵਾ ਸਲਾਬੀ ਸੀ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦਾ ਰਾਹ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਤੱਕ। ਜਦ ਉਹ ਵੱਡੀ ਸੜਕ ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਲੱਗਿਆ।

ਖੰਡਿਆਂ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ, ਗਿੱਲੀ, ਪੱਧਰੀ, ਕਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਉਹ ਬੜੇ ਘਮਾਨ ਨਾਲ, ਸਰੂਰ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਰਲੀ ਵਿਰਲੀ ਹੋਰ ਆਵਾਜਾਈ ਵੀ ਚਾਲੂ ਸੀ। ਆ ਰਹੀ ਟਰੈਫਿਕ ਲਾਈਟ ਤੋਂ ਉਸ ਕਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ ਮੋੜਨੀ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਹੋਰ ਦਸਾਂ ਮਿੰਟ ਦੇ ਫਰਕ ਤੇ ਸੀ।

ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਅੱਗੇ ਚਿੱਟੇ ਅਕਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਡਿੱਗਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਝੁਟ ਗਿਆ। ਕਾਰ ਜਦ ਉਹ ਖੈਅ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆਈ ਤਾਂ ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਬਤ ਗੋਰੀ ਸੀ। ਜੋ ਹੁਣ ਸਿੱਧਲ ਸਿੱਧਲ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ—ਤੇ ਕਦੇ ਫੁਲਕ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਸੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਤਾੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨਗਿੰਦਰ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਤੱਕ ਨਾ। ਨਗਿੰਦਰ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮੋੜ ਵੀ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਮੋੜ ਮੁੜਦੇ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਦੀ ਪਿਛਾਹ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਫਿਰ ਖੰਭੇ ਦੀ ਗਲ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ—ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬਤ ਗੋਰੀ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਸ ਸੋਚਿਆ, ਪਿਛੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਦੀ ਰਾਤ ਹੈ—ਸ਼ਰਾਬਤ ਜਹੀ ਰਾਤ ਵਰਗੀ। ਵਿਚਾਰੀ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ—ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਸ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਅਧੀਨ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਤੁਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਠੰਢ ਹੈ—ਦੂਜੀ ਸ਼ਰਾਬਤ, ਕਿਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ ਤਾਂ ਠੰਢ ਨਾਲ ਮਰ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਲਾਅਨ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਜਾਂ ਪੱਕੀ ਪੱਟਣੀ ਤੇ ਮੱਥਾ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਾਰ ਹੇਠ ਆ ਕੇ—ਵਿਚਾਰੀ ਸ਼ਰਾਬਤ। ਨਗਿੰਦਰ ਨੂੰ ਕੁਰਣਾ ਭਰੇ ਡਰ ਤੇ ਤਰਸ ਨਾਲ ਝੁਟਣੀ ਜਿਹੀ ਆਈ। ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕੀਤਾ, ਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿਛਾਹ ਮੋੜ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡ ਆਵਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਦਸ ਮਿੰਟ ਲੇਟ ਘਰ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਵਿਚਾਰੀ—ਇਸ ਨੂੰ.....

ਉਸ ਕਾਰ ਪਿਛਾਹ ਮੋੜ ਲਈ। ਜਦ ਟਰੈਫਿਕ ਲਾਈਟ ਤੇ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਗੋਰੀ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਲਿਪਟੀ ਖੜੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਬੱਤੀ ਹੋਈ। ਗੋਰੀ ਨੇ ਇਕ ਪਲ ਹਰੀ ਲਾਈਟ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਤੇ ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਸੱਤਿਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰ, ਜਿੱਧਰ ਕਾਰ ਖੜੀ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਪਾਸੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭੇ ਗਲ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਮੁੜ ਤਾਕਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਖੰਭੇ ਦੀ ਲਾਈਟ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਮੀਂਹ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਜੱਕੇ-ਤੱਕੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਲਈ ਆਖਾਂ ਜਾਂ ਨਾ। ਆਖਾਂ ਜਾਂ ਨਾ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਵਿਰਲੀ ਵਿਰਲੀ ਆਵਾਜਾਈ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚਾਲੂ ਸੀ। ਲੋਕ ਉਸ ਵੱਲ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਬਗੈਰ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਤੋਂ ਹੀ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੜਕ ਐਸੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਉਪਰ ਬਜ਼ਾਰੀ ਔਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਖੜਦੀਆਂ। ਗੋਰੀ ਵੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕੋਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਐਵੇਂ ਵਾਧੂ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਦਾ।

ਕੁਝ ਕੁ ਹੌਸਲਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਕਾਰ ਦੀ ਤਾਕੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਗੋਰੀ ਦੇ ਮੁਖ ਜਾ ਖੜੋਇਆ।

“ਜੇ ਤੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਉਪੜਦੀ ਕਰ ਦਿਆਂ—ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਾਰ ਹੈ।” ਉਸ ਨੇ ਕਾਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। “ਜਿਥੇ ਕਹੋਗੀ, ਉਤਾਰ ਦਿਆਂਗਾ।”

ਗੋਰੀ ਨੇ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਨੁਚੜਦੇ ਪਟਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਚੱਕ

ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਫਿਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬੱਤੀ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰਕੇ ਬੋਲੀ, “ਮਿਹਰਬਾਨੀ—ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਬਾਨੀ।”

ਗੋਰੀ ਨੇ ਜਦ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਲਈ ਪੈਰ ਪੁਟਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਫੁਲਕ ਜਿਹੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਇਹ ਗਲ ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਵੀ ਤਾੜ ਲਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੱਲਕ ਜਿਹੇ ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਮੱਥਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਪਰਾਈ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਤੀਵੀਂ ਲਈ ਕਾਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਆਦਰ-ਮਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਉਸਨੂੰ ਇਉਂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਨਗਿੰਦਰ ਨੂੰ ਲੁਤਫ਼ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਣ ਨੇ ਉਸ ਇਤਨੀ ਕੁ ਗਲ ਹੋਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

“ਦੇਖੀ! ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਬਚਾਈ। ਹੋਰ ਨਾਂ ਕਾਰ ਦੀ ਛੱਤ ਵਿਚ ਮਾਰ ਲਵੀਂ।”

ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਗੋਰੀ ਦੀ ਮੁਸਕਾਣ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਹੋ, ਉਹ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, “ਤੈਨੂੰ ਠੰਢ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ—ਗੀਟਰ ਲਾ ਦਿਆਂ? ਨਾਲੋਂ ਕਿਥੇ ਕੁ ਜਾਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ? ਉਥੇ-ਉਤਾਰ। ਦਿਆਂਗਾ।”

“ਠੰਢ ਤਾਂ ਹੈ।” ਗੋਰੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਗਰਦਨ ਘੁਮਾ ਕੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਨੀਗਿਆਂ ਕਰਨ ਤਕ ਮੁਸਕਰਾਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਮਲੇ, ਚਿੱਟੀ ਖੋਲ ਦੇ ਜੱਤਲ ਕੋਟ ਨੂੰ ਕੁਝ ਘੁਟਿਆ, ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤਲੀਆਂ ਨਾਲ ਗਿਲੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਸੁਆਰਿਆ ਅਤੇ ਪਲ ਕੁ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦਾ ਪੰਜਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਬੈਨਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਸਟਰੀਟ 'ਤੇ ਦਸ ਕੁ ਬਲਾਕ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਦੀ ਹਾਂ।” ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਉਹ ਭੇਰਾ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਸੀ।

“ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਨੌਰਮ ਹੈ।” ਉਸ ਆਪਣਾ ਕੋਨੇਡੀਅਨ ਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ, “ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ।”

“ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ।”

ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਨਨ ਦਾ ਪਤਲੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੱਥ, ਹਲਕਾ ਤੇ ਨਰਮ ਜਿਹਾ, ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕੀਤਾ, ਬੈਨਨ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਬੜਾ ਕੁ ਘੁਟੇ। ਅਜੇਹਾ ਹੱਥ ਉਸ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਭਾਰੇ ਤੇ ਸਖਤ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਉਪਰੀ ਤੀਵੀਂ ਦਾ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਹੱਥ ਇਥੇ ਮਲੂਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਸਨੂੰ ਬੈਨਨ ਪਾਸੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਬੈ ਆਈ। ਜੋ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਬੈਨਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਫਰੋਲੀ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਡੱਬੀ ਕੱਢ ਲਈ।

“ਜੇ ਮੈਂ ਪੀਵਾਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ?”

“ਨਾ-ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।” ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਨਨ ਦੇ ਇਥ ਪੁਛਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਬੈ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵਿਸਰ ਗਿਆ।

“ਤੂੰ ਪੀਏਂਗਾ—?” ਬੈਨਨ ਨੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਖੁਲੀ ਡੱਬੀ ਉਸ ਵੱਲ ਵਧਾਈ।

“ਨਹੀਂ! ਮਿਹਰਬਾਨੀ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ।” ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। “ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਹਤ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।”

ਡੱਬੀ ਨੂੰ ਉਸ ਬੰਦ ਕਰ, ਕਾਰ ਦੇ ਡੈੱਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲੱਗਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿਟ ਦਿਤੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਖੁੰਜੇ ਵਿਚ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਲੱਗੇ ਚਿੱਟੀ ਦਾੜੀ-ਮੁਛਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੰਤਿਕਰ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਲਿਆ।

ਉਸ ਨੇ ਸਿਗਰਟ ਸੁਲਗਾ ਲਈ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਪੂਰੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਕੱਸ ਖਿਚਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਧੂੰਆਂ ਕੱਢਦੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਕੇ ਕਾਟਵਾਂ ਜਿਹਾ ਮਸਕਰਾਈ।

ਕਾਰ ਵਿਚ ਧੂੰਆਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਪਾਏ ਲੀੜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਬੈ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸੀਥ ਪੁਛਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

“ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਲੀੜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਬੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।”

ਉਹ ਇਨ-ਬਿਨ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕ ਕਾਰਨ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ‘ਸਭ ਕੁਝ’ ਦੱਸ ਦੇਣ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਨਾ ਸੀ—ਉਹ ਯਕੀਨਨ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਬੈਨਨ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਕੱਸ ਖਿੱਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੱਸ ਖਿੱਚ ਰਹੀ ਬੈਨਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਥੇ ਬਣਦੀ-ਤਣਦੀ ਪਾਸ ਬੈਠੀ ਤੀਵੀਂ ਮਾੜੀ ਲੱਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਬੈਨਨ ਨੇ ਜਦ ਧੌਣ ਸੀਟ ਦੀ ਢੋਹ ਨਾਲ ਲਾਈ ਤਾਂ ਨਗਿੰਦਰ ਦਾ ਦਿਲ ਉਸਦੀ ਦੀ ਗਿੱਚੀ ਵਿਚ ਉਂਗਲਾਂ ਫੇਰਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਸੀਥੇ ਦੀ ਗਿੱਚੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪੋਟੇ ਫੇਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਸੀ, “ਇਥੋਂ ਕੀ ਭਾਲਦੇ.....?”

ਉਸ ਦੇ ਪੋਟੇ ਬਾਏਂ ਰੁਕ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੇਸਦਾਰ ਚਿੱਪ-ਚਿੱਪੀ ਸ਼ੇਲ੍ਹਾ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਚਿਆਣ ਆਈ ਸੀ।

ਮੁੜ ਉਸ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਪੋਟੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫੇਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੈਨਨ ਦਾ ਮਲੂਕ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਕੇ ਪੁਛਿਆ, “ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?”

ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪਰਾਈ ਤੀਵੀਂ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ ਸੀ। ਇਉਂ ਹੱਥ ਫੜਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਉਰਾ ਜਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਈ। ਸ਼ਰਾਬੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਤੇਜਨਾ ਦੀ ਝੱਲਕ ਲਿਆ ਕੇ ਅਤੇ ਚੁੰਮੀ ਦੇਣ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਐ.....”

ਨਗਿੰਦਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ—ਤੀਵੀਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ...। ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਂਤ੍ਰ ਸਥਾਵਰ ਯਾਦ ਆਈ। ਉਸ ਆਪਣਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਛਿਆ,

“ਕੀ ਕਿਹਾ ਤੈਨੂੰ.....?”

ਐਂਤਕੀ ਉਹ ਹੱਸ ਪਈ। ਨਗਿੰਦਰ ਦੀ ਕੱਤਰਵੀਂ ਦਾੜੀ ਉਪਰ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਮੈਨੂੰ ਦਾੜੀ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।” ਬੈਨਨ ਨੇ ਅਹਿਸਾਸ ਜਿਹੇ ਉਸ ਦਾ ਚੇਹਰਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਲਾਈਨ ਬਦਲ ਗਈ। ਬੈਨਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਮਿਲੀ-ਜੁਲੀ ਬੈ ਆਈ ਪਰ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਨਾਗਪੁਰੀ ਸੰਤਰੇ ਦੀਆਂ ਕਾਤਰਾਂ ਵਰਗੀ ਹੋਣਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਇਮਤਾ ਉਸ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੀਥੇ ਦੀਆਂ ਖਾਖਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਖਰਬੂਜੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਂਗ ਚੱਥ ਹੀ ਮਾਰੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਿਚ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਕਲਿੰਗਤੀ ਪਾ ਲਈ। ਨਗਿੰਦਰ ਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਤੇਜ਼ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਬੈਨਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਲਿਆ। ਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਦੂਜੀ, ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ, ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਰਹਿਦੀ ਕਿਥੇ ਐ?”

“ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਘਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ!” ਉਹ ਕੁਝ ਲੁਕੇ ਤੇ ਝਿਜਕ ਗਈ।

“ਘਰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।”

“ਫਿਰ.....?”

“ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।”

“ਚਲੋ ਕਿਤੇ ਹੋਏ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਇਥੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਟਲ ਲੱਭਣੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ। ਹੋਟਲ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੋਟਲ ਦੇ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਸ ਇਨ੍ਹੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਬੈਨਨ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਘੁਟਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਮਰੇ ਦੇ ਕਝਾਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਪਾਏ ਜਿਵੇਂ ਪਿਛੀ ਚੋਗਾ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਚੁੱਝਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਹਿਸ਼ੀ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋਣੇ। ਨਗਿੰਦਰ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਘਰੂਟ ਪੈ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਲੀ ਨੇ ਨਹੁੰਦਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣ। ਉਹ ਇਥੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੋ ਸਾਹੇ ਬੀਅਰ ਦਾ ਮੱਘ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

“ਤੂੰ ਬੜੀ ਜ਼ਾਲਮ ਏਂ।” ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਦਾਰੂ ਦੀ ਗਲਾਸੀ ਬੈਨਨ ਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਢੂਈ ਦਾ ਕੀ ਬਣਾਇਆ।”

ਉਹ ਇਤਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੱਸੀ ਕਿ ਗਲਾਸੀ ਫੱਲਕ ਗਈ।

“ਜਦ ਵੇਰ ਕਦੇ ਮਿਲਿਆ ਨਾ—ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਵਾਂਗੀ ਤੇ ਪੁੱਛਾਂਗੀ, ਦੱਸ, ਮੈਂ ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਂ? ਤੂੰ ਤੇ ਗਿੱਤਗਿਤਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹੇਂਗਾ, ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਹੁਕਮਰਾਨ, ਤੂੰ ਦੇਵੀ ਏਂ।”

“ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣਾ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ?” ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਗਿੱਚੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ।

“ਕਈ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਥੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ।” ਸਿਗਰਟ ਨੂੰ ਰਾਖਦਾਨੀ ਵਿਚ ਝਾੜਦਿਆਂ ਉਸ ਕਿਹਾ, “ਕਈ ਤੀਵੀਆਂ (ਯਾਗੀ ਪੰਨਾ 11 ਤੇ.)

NARWAL INSURANCE AGENCY LTD.

ALL KINDS OF INSURANCE:

- *Renewals
- *Financing
- *Safe Driving Discounts
- *Cars, Trucks, Vans Etc..
- PLATES & DECALS

Open Monday to Saturday from 9 A.M. - 5 P.M.

OFF: 324-4944 RES: 325-4744
6415 MAIN ST., (at 48th Ave.) VANCOUVER, B.C

PRITHPAL NARWAL,
B.A. LL.B

PRITPAL SINGH NARWAL NOTARY PUBLIC

B.A. (PU) LL.B. (KUK)
FORMER - (ADVOCATE & OATH COMMISSIONER)
(Punjab & Haryana Highcourt)

PREFERRED AREA OF PRACTISE:

- *All Conveyancing Deed & Transfer Documents
- *To prepare Mortgage & Cancel Mortgages
- *To prepare Leases
- *To prepare Commercial Contracts
- *To prepare Statutory Declarations
- *To prepare Power of Attorney
- *Authorized to Administer Oaths
- *Attest Signatures
- *Authenticate Copies
- *Passport *Change of Name

Also Help on Immigration Matters

BUS: 324-4944 RES: 325-4744 9:00 a.m. to 5:00 p.m. (Monday to Saturday)
6415 MAIN ST., (At 48th Ave.) VANCOUVER, B.C. V2W 2V5

ਸਾ ਹਿ ਤ

ਦ ਰ ਪ ਣ

ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦਾ
ਸਹਿਤਕ ਸਫਰ

ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ— ਡਾ. ਧਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਇਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੀ। ਧਰਮ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਉਹ ਸੱਚੇ ਧਰਮ, ਮਾਨਵਤਾ ਤੇ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀ-ਤਮੀਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਿਥੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਕੀਰਤਨੀਆ ਸੀ ਤੇ ਕਿਥੇ ਹੁਣ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੇਣ' ਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਸਾਡਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਰਖਦੇ ਕਿ 'ਮੈਂ' ਸਰੋਪਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸਰੋਪਾ ਮੂੰਹ ਮੁਲਾਹਜੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਆਸ ਲਈ ਤੇ

ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕੀ ਦੌਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰਜ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਉਹ ਧਰਮ ਦੇ ਫੌਕੇ ਵਿਖਾਵੇ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਜੋ ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜੇ-ਵਿਤਕਰੇ ਖੜੇ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸੱਚੇ ਕਥਾਕਾਰ-ਸ਼ਿਲਪਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੇ।

ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾ ਵਿਚ ਐਮ. ਏ. ਹੈ। ਉਸਨੇ ਐਲਬਰਟਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ 'ਕੌਂਸਲਿੰਗ' ਦਾ ਕੋਰਸ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਲਾਅ ਗਰੈਜੂਏਟ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ

ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤਕ ਘੁੰਮਿਆ, ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ, ਨਵੇਂ ਭਰਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਜਕ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਇਨਸਾਨ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਹੁ-ਵਿਧ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਆਚਾਰ-ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੁਗਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਿਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ, ਇਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੜੀ ਜਾਰੀ ਲੰਮੀ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ, ਇਸਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ, ਸਮਝਣ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਨਾਵਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਤੋਰੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼, ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਦੀ ਲਹਿਰ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਚਪਨ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਗਰੀਬੀ, ਯਤਾਮਤ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਵਿਚ ਗੁਜਰਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ

(ਯਾਤਰਾ ਪੰਨਾ 12 ਤੋਂ)

(ਪੰਨਾ 12 ਦੀ ਝਾੜੀ)
ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਬਣਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
“ਤੇਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ?”
“ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕਾਸ਼ੇ ਦਾ ਪਤਾ।” ਉਸ ਨੇ ਲਾਭ ਨਾਲ ਨਗਿੰਦਰ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉਪਰਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਂਗਲ ਫੇਰਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਮੰਨੇਗਾ—ਮੈਂ ਕੰਜਰੀ ਬਣਕੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।” ਉਹ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਕੜਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਸੀ।
“ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ। ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤੀਵੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕੰਜਰੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਤੂੰ ਇਹ ਸਭ ਬਕਵਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈਂ।”
“ਬਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ! ਮੈਂ ਕੰਜਰੀ ਸੀ—ਤੇਨੂੰ ਹੁਣੇ ਦੱਸਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣਾ ਧੰਦਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਸੀ।”

ਉਸ ਕੰਬਲ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੱਢ, ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲਮਕਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਸੋਝਲ ਫਸਾ ਲਏ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਖੜ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਮਰ ਇਕ ਪਾਸਿਉਂ ਨੀਵੀਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ ਉੱਚੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਤੇ ਗੂਠੇ ਲਾਗਲੀ ਉਂਗਲ ਵਿਚ ਧੁਖਦੀ ਸਿਗਰਟ ਨੂੰ ਫੜ, ਨਸ਼ਿਆਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਕੱਸ ਖਿਚਿਆ। ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਉਤਾਰ ਚੁਕ, ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਲਕਾਂ ਨਾਲ ਅੱਧ ਕੱਜੀਆਂ ਕਰ, ਮੂੰਹ ਦੀ ਪੁਪਲੀ 'ਚੋਂ ਧੂੰਆਂ ਕੱਢਿਆ। ਫਿਰ ਚੁਟਕੀ ਵਜਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਟਹਿਲਣ ਲੱਗ ਪਈ।

“ਹਾ...ਏ...!” ਉਸ ਇਉਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘ ਰਹੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਨਖਰਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਵੀਹ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ!”

ਫਿਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨਖਰੇ ਨਾਲ ਡਾਲਰ ਫੜੇ ਅਤੇ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਪਾਏ ਪਰਸ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਉਹ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਪਏ ਕੰਬਲ 'ਤੇ ਝਪਟੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੱਸ, ਡਾਲ ਮਾਰ ਮੰਜੇ ਉਪਰ, ਨਗਿੰਦਰ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਫੁਪਾ ਕੇ ਲੇਟ ਗਈ।

“ਹਾਏ ਮੇਰਿਆ ਰੱਬਾ—ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨੰਗ-ਮੁਲੰਗ ਖੜੀ ਹਾਂ।” ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੋਹਰਾ ਨਗਿੰਦਰ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉਪਰ ਬੇ-ਯਕੀਨੀ ਨਾਲ ਘਸਾਇਆ।

ਨਗਿੰਦਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਂਗਲਾਂ ਫੇਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਤਾਂ ਹਾਂ।”

“ਉ... ਤੂੰ...!” ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਘਰੇਲੂ ਔਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਰਮ ਮੰਨ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਉਹ ਫਿਰ ਬਹਿਕ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਕ ਦੇ ਛਿੱਟ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਫਿਰ ਉਹੀ ਗੱਲ ਫੋੜ ਲਈ।

“ਤੂੰ ਸੱਚੀ ਕੰਜਰੀ ਸੀ?” ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਜੇ ਤੇਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸਦੀ ਹਾਂ।” ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪਈ।

“ਮੈਂ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਨਿਆਣੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਛੇਆਂ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਬਾਲ-ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।” ਉਹ ਹੱਸ ਪਈ। ਹੱਸਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਾਖ ਭਰੀਆਂ ਜਾੜਾਂ ਦਿਸੀਆਂ। “ਛੇਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਦਾਦੀ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੀ—ਦਾਦੀ।” ਉਸ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦਾਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਖਾਸਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ।

“ਓ... ਨਹੀਂ...!” ਨਗਿੰਦਰ ਨੇ ਬੇਇਤਬਾਰੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਟੁਟ ਗਿਆ। “ਤੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰਾ ਝੂਠ, ਸਿਰਫ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ।”

“ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜਾਂ ਤੇਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਦੀ?” ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ, “ਤੇਨੂੰ ਮੇਰਾ ਦਾਦੀ ਬਣਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਬੁੱਢੀ ਹੋ ਗਈ ਲੱਗਦੀ ਹਾਂ। ਠੀਕ ਹੈ ਨਾ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਮੈਂ ਕਿਨ੍ਹੀ ਉਮਰ ਦੀ ਹਾਂ?” ਬੈਨਨ ਨੇ ਇਉਂ ਰਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਗਿੰਦਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ।

“ਕਿਨੀ?”

“ਪੰਤਾਲੀ ਸਾਲ।”

“ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਤੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੀ ਲਈ ਹੈ। ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ, ਔਰਤਾਂ ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਠੀਕ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀਆਂ?”

“ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੀ ਹੈ।” ਬੈਨਨ ਨੇ ਕਠੌਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਔਰੋਸਟ, ਮੈਂ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ਜਦ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਚਾਰ ਨਿਆਣੇ ਹੋਏ। ਨਿਆਣੇ ਹੋਇਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤੀਵੀਂ ਚੰਗੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਘਰ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਸਾਡਾ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਗਈ ਤੇ ਸਿਗਰਟ ਤੇ

ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸੋਹਣੀ ਹਾਂ, ਕੰਜਰੀ ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਨੰਗੇ ਨਾਚ ਨੱਚਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹ ਪੰਦਾ ਛੱਡੇ ਨੂੰ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਬੜਾ ਚੰਗਾ, ਸੋਹਣਾ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਚੁਕਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਅਵਸੇਸ ਨਹੀਂ।” ਉਹ ਕੁਝ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ।

“ਮੈਂ ਘਰ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ।”

ਉਸ ਟੈਲੀਫੋਨ ਚੁਕਿਆ, ਨੰਬਰ ਘੁਮਾਏ ਤੇ ਚੋਗਾ ਕੰਨ ਨੂੰ ਠਾ ਲਿਆ, “ਹੇਲੋ, ਮੈਂ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਿਉ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗੀ।... ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ।” ਤੇ ਉਸ ਟੈਲੀਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਫਿਰ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਹੁਣ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟ ਪਵੇਗੀ। ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੂਗਾ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਉਹ ਡਰਦਾ ਹੈ।” ਉਸ ਨੇ ਬੋਤਲ ਚੁਕੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪਾ ਲਈ। ਘੁਟ ਭਰਿਆ ਤੇ ਗਲਾਸ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। “ਜਦ ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਘਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟਦਾ ਹੈ।” ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਛੱਬੀ 'ਚੋਂ ਸਿਗਰਟ ਕੱਢਦੀ ਹੋਈ ਪੁਛਣ ਲੱਗੀ, “ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਅੱਜ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ?”

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹੁਣ ਘਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈਂ।”

“ਤੂੰ ਬੜਾ ਭੋਲਾ।” ਉਸ ਨੇ ਨਗਿੰਦਰ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਚੁੰਮੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਫਿਰ ਸਿਧੀ ਲੇਟ ਗਈ ਤੇ ਕੰਬਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਤੱਕ ਖਿਚ ਕੇ, ਉਸ ਇਕ ਕੱਸ ਖਿਚਿਆ ਤੇ ਬੋਲੀ, “ਅੱਜ ਪਾਰਟੀ ਸੀ। ਖਾ-ਪੀ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਭਰਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪਰੋਹ ਕਰਦੀ—ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਚਲੀ ਆਈ।”

ਉਸ ਇਕ ਹੋਰ ਕੱਸ ਖਿਚਿਆ ਤੇ ਅਹਿਸਤਾ ਅਹਿਸਤਾ ਧੂੰਆਂ ਛੱਡਿਆ, “ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖਿੜ ਗਈ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ—ਇਉਂ ਹੋਵੇਗਾ—ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ—ਬਈ ਆਪਾਂ—ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ—।” ਉਸ ਰਹਿਦੀ ਗਲਾਸੀ ਦੀ ਕਝੌਤਣ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੋਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ। ਹੋਰ ਕਾਮਕ ਝੁੱਪ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੋੜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਸੱਤਿਆ ਆ ਗਈ। ਕਾਮਕ ਪੀੜਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਨ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦ ਉਸ ਕਿਸੇ ਤੀਵੀਂ ਪਾਸੋਂ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਗਾਲ੍ਹਾ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪੱਠੇ ਹੋਰ ਵੀ ਤਣ ਗਏ ਸੀ।

ਇਉਂ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ। ਸਵੇਰੇ ਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਲੱਗ ਗਈ। ਪੰਜ ਛੇ ਘੰਟੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਹੋ ਸੁਤੇ ਰਹੇ।

ਦੁਪਹਿਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦ ਉਹ ਉਨ ਕੇ ਨਹਾ-ਧੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਸ਼ਾਹ-ਫੋਲਾ ਕੀਤਾ। ਹੋਟਲ ਦਾ ਬਿੱਲ ਦਿਤਾ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਿਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ‘ਧੰਨਵਾਦ’ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੇ ਹੋਏ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਮੁੜ ਨਾ ਮਿਲਣ ਲਈ ਚੁਦਾ ਹੋਏ।

ਕਈ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਰਾਤ ਮੁਕਲਾਵੇ ਦੀ ਰਾਤ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮੁਕਲਾਵੇ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਵਾਂਗ ਨੇਮ-ਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਰਾਤ ਉਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਉੱਚਾ ਸੀ ਨਾ ਨੀਵਾਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਗੋਰਾ ਸੀ ਨਾ ਕਾਲਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਸੀ ਨਾ ਜਾਤ, ਨਾ ਕੋਈ ਇਜ਼ਤ ਸੀ ਨਾ ਬੇਇਜ਼ਤੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਤੀਵੀਂ ਸੀ ਨਾ ਕੋਈ ਮਰਦ...।

ਉਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਰਿਆਂ ਕਈ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ। ਹੁਣ ਜਦ ਕਦੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਚਾਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਚੇ ਤੋਂ ਉੱਠਕੇ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਘਰ ਦੀ ਕੋਈ ਟੁਟ-ਝੱਜ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਰ ਸੱਦਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਐਵੇਂ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਲੋੜ ਮੌਕੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਸ਼ਰਾਬ, ਚੁਆ, ਸਿਗਰਟਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ-ਆਦਮੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਅਜੇਹੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਕਾਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਦ ਉਹ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸ਼ੀਥੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਕਿਥੋਂ

ਜਿੰਦੂਆ ਤੇ ਰਸ ਬਿੰਦੂਆ ਦੋ ਸਕੇ ਭਰਾ
ਜਿੰਦੂਆ ਹੈ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਗਿਆ ਏਥੇ ਆ
ਰਸ ਬਿੰਦੂਆ ਖਤ ਲਿਖਦਾ ਏ ਕੋਲ ਭੁਲਾ
ਸਾਡੀ ਯਾਦ ਭੁਲਾਈ ਜਾ ਵੇ ਜਿੰਦੂਆ
ਤੇਨੂੰ ਸੋਚ ਨਾ ਆਈ ਆ ਵੇ ਜਿੰਦੂਆ।

ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਗਿਉਂ ਕਨੇਭੇ
ਬੜੀਆਂ ਸੀ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ।
ਪਿਛ ਫਿਰਨੀ ਤੇ ਕੋਠੀ ਪਾਉਣੀ
ਠਾਹ ਕੇ ਕਰਦਾ ਘਰ ਦਾ।
ਹੁਣ ਕਾਸਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰੀਆਂ
ਗੱਲ ਪੁਗਾਈ ਨਾ ਵੇ ਜਿੰਦੂਆ
ਸਾਡੀ ਯਾਦ ਭੁਲਾਈ ਜਾ ਵੇ ਜਿੰਦੂਆ।

ਲੁਸਾਇਣੀ ਵਾਲਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਭੁਲਾਈ
ਖਾਦ ਦਾ ਮੁੜਿਆ ਨਾ ਪੋਠਾ।
ਭੰਗਰ ਹੱਕ ਕੇ ਠਾਣੇ ਠੇ ਗਏ
ਸਟੇ ਬੱਕਰੀ ਅਤੇ ਛੋਟਾ।
ਫਿਰ ਕਹੂੰ ਜੱਟ ਸਾਧ ਹੋ ਗਿਆ
ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਜਦ ਲਾਈ ਜਿੰਦੂਆ
ਭੁਰਾ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਆ ਵੇ ਜਿੰਦੂਆ।

ਸੁਟ ਬਿੰਦੂਆ ਤੇਨੂੰ ਸੱਚ ਸੁਣਾਵਾਂ
ਦੁਰ ਦੇ ਚੈਲ ਸੁਹਾਉਣੇ।
ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ
ਅੱਖੇ ਝੱਟ ਲੰਘਾਉਣੇ।
ਆਖੇ ਭਾਬੀ ਸੁਖ 'ਚ ਪੈ ਗਈ
ਐਬ ਸੁਰਗਾਂ ਦੀ ਮਾਣੇ
ਬੇਰੀ ਤੋੜਨ ਵਾਰਮਾਂ ਲਾਈ ਬਿੰਦੂਆ
ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਆ ਵੇ ਬਿੰਦੂਆ।

ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਘਰ ਘਰ ਰੋਣਾ
ਕੋਈ ਰੋਵੇ ਕੋਈ ਲਕੋਵੇ।
ਬਾਲਣ ਦੇ ਗੱਡੇ ਜਿੰਭਾ ਘਰ
ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਫਰੀ ਨਾਂ ਹੋਵੇ
ਕਿਬਤਾਂ ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਜਿੰਦ ਕਿਬਤਾਂ ਦੀ
ਗੁੱਡੀ ਕਿਬਤਾਂ ਭਵਾਈ ਆ ਵੇ ਬਿੰਦੂਆ
ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਆ ਵੇ ਬਿੰਦੂਆ।

ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਜੁੜਣ ਦੀ ਥਾਂ
ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਹੱਲ ਲਭਦੇ।
ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਬਦੇਸ਼ੀ ਚਲੀਏ
ਇਹੋ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਭ ਦੇ।
ਅੱਗੇ ਵੀ ਲੁੱਟਣ ਦੇਨੇ ਹੱਥੀ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ ਆ ਵੇ ਬਿੰਦੂਆ
ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਆ ਵੇ ਬਿੰਦੂਆ।

ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੀ ਤੇਨੂੰ ਮੈਨੂੰ
ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਸਾਥੀ ਬਾਬਾ।
ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਰਾਹ ਆ ਜਿੰਦੂਆ
ਜੇ ਪਾ ਗਿਆ ਵੀਰ ਸਰਾਬਾ।
ਸਰਾਬੇ ਵਾਂਗ ਮੁੜਕੇ ਆ ਜਾ
ਜਾਂ ਮੇਵਾ ਸਿਹੁੰ ਬਣ ਦਿਖਾਈ ਜਿੰਦੂਆ
ਦੁਪ ਮਾਂ ਦੇ ਲਾਜ ਨ ਲਾਈ ਜਿੰਦੂਆ।

ਆਇਆ, ਤੇਰੇ ਲੀੜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਬੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।”

ਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦ ਉਸ ਸੀਥੇ ਦੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਕੋਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਣ ਵਾਲੀ। ਮੈਂ ਮਰਦ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾਵਾਂ ਜਿਥੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਆਵਾਂ, ਖਬਰਦਾਰ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ।” ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦ ਸੀਥੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?

ਜਿੰਦੂਆ

ਰਸ

ਬਿੰਦੂਆ

ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ

ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ

ਬਾਬੂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੀ ਸਾਹਗੀ 'ਸੁਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਦੀ ਐਡੀਟਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਈਨਿੰਗ ਐਂਡ ਟਰਸਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟਡ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਗੇਅਲ ਐਸਟੇਟ ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਫਤਰ 1742 ਸੈਕਿੰਡ ਐਵੇਨਿਊ ਵੈਸਟ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਸੀ 476। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਤੇ

(ਪੰਨਾ 11 ਦੀ ਜਾਰੀ)

ਐਡ-ਸੋਡ ਅਭਾਵ ਤੇ ਤੰਗਦਸਤੀ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਉਸਦੇ ਮਨੋਭਾਵ, ਉਸਦੀਆਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਅੱਜ ਇਸ ਕਾਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਸਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ, ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਸਦਕਾ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਿੜ ਵਿਚ ਨਿਤਰਿਆ ਹੈ। ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਤੇ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰੇ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੰਸਾਰ ਬਣ ਸਕਦੇ।

ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ 1937 ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਜਦ ਉਹ ਮਲਾਇਆ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਮਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਘੱਲ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਮਲਾਇਆ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਗੜ੍ਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਉਸਮਾਨ ਦੇ ਆਦਮੀ-ਬਾਬਾ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਫੁੱਟ ਰਾਸ ਬਿਹਾਰੀ ਬੱਸ, ਸਵਾਮੀ ਸਤਿਆਨੰਦ ਪੁਰੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਮਲਾਇਆ ਫੇਰੀ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਪਰਕ 'ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ' ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ, ਜਾਪਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖਣ-ਜੀਵਨ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ। ਭਾਰਤੀ ਗਦਰੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ, ਦੇਸ਼-ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਸਮਾਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਲਿਖੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਸ ਮੂਵਮੈਂਟ 1946 ਵਿਚ ਛਪੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਭੱਥੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ ਉਹ ਇਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਵੇਗੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰਤ ਚੰਦਰ ਬੱਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਫੁੱਟ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੀ ਲਹਿਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹੀ ਦੂਰਵਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਹੈ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਜਾਂ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਆਈ. ਐਨ. ਏ. ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਇਤਫਾਕ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਅਸਲ ਮੱਥੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਮਨ-ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਾਮ ਬਾਬਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਆਈ. ਐਨ. ਏ. ਦਾ ਮੱਥੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਾਵਲ-ਕਾਰੀ ਇਸੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਨੇਤਾ ਆਪਣੀ ਅਹਿਮੀਅਤ

ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸਨ।

ਵਿਲੀਅਮ ਹਾਪਕਿਨਸਨ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਫਸਰ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਨਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬਾਬੂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਬਾਬੂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਕਢਵਾ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਥੜੀ ਲੰਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ "ਸੁਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ" ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹਸਨ ਰਹੀਮ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ THE HINDUSTANEE ਪਰਚਾ ਕੀਤਾ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਅਗਸਤ 1911 ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ THE ARYAN ਪੇਪਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਸੀ:— Denated to the spread of Eastern Views of youth; The interests of the Hindus in the British Columbia; And the causes of the present unsert in India.

1910 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1947 ਤਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਗਦੇ ਪੇਪਰਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ ਲਿਖੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣੇ ਲੱਭੀਏ ਹਨ।

ਹਥਲਾ ਮਸਲਾ ਹੈ "ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ" ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਚਿਆਂ ਤਕ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤ ਮਸਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

1912 ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ 'ਸਿਸਾਰ' ਨਾਮ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਚਾ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਉਸਦੇ ਆਇਤੀ ਡਾਕਟਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਲੰਗੇਰੀ ਸਨ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਨਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਣਗ ਨੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਕੌਮ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਕੌਮ ਦੇ ਦੁਖਾਂ 'ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪਰਚੇ ਉਤੇ ਇਕ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੋਵਰ ਵਲੋਂ ਮਤਾ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਝਗੜਾ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਗਦਾਰ ਬੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਕਢਵਾ ਦਿਤਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਵੀ ਵਿਲੀਅਮ ਹਾਪਕਿਨਸਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। "ਸਿਸਾਰ" ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਨਰਮ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ "ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ" ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਥੇ ਇਕ ਗਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰ ਦਾ ਬੀਜ 1908 ਤੇ 1919 ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੈਨਕੋਵਰ ਦੇ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੀਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵੈਨਕੋਵਰ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਸਭ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ। ਚੀਦਾ ਚੀਦਾ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ ਪਰ 99 ਫੀ ਸਦੀ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ 90 ਫੀ ਸਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਫੌਜੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਬਗ਼ਾ, ਮਲਾਯਾ, ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਤੇ ਸ਼ਿਯਾਈ ਤੋਂ ਨਾਮ ਕਟਵਾ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਸਭ ਪਾਸ ਆਪਣੇ

ਮਿੱਤਰ ਰਾਜ਼ਾ
ਧੁੱਪ ਤੇ ਛਾਂ
ਦੇਵੇਂ ਧੀ ਤੇ ਮਾਂ
ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਸ਼ਹਿਰ
ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਗਰਾਂ

ਜੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨੇ
ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਂ
ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ
ਲਏ ਖਲਾਰ
ਅੰਗ ਆਪਣੇ ਮਾਂ

ਜੇ ਸੂਰਜ ਨ ਹੋਏ ਪਿਛਾਂ
ਤਾਂ ਧੀ ਬਣਾ ਲਏ
ਆਪਣੀ ਥਾਂ

ਬਿਰਖਾਂ ਬਲੇ
ਕੰਧਾਂ ਓਲੇ
ਬਹਿ ਜਾਏ
ਲੈਣ ਸਾਹ
ਫੇਰ ਮਾਂ

ਮਾਂ ਧੀ
ਜਦ ਰਲ ਮਿਲਣ
ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ
ਕਬਿਓ ਦੇ ਝੁੱਲ ਖਿਲਣ

ਰੱਬਾ!
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਰਹੇ
ਧੁੱਪ ਤੇ ਛਾਂ
ਹੱਸਦੀ ਰਹੇ ਧੀ
ਹੱਸਦੀ ਰਹੇ ਮਾਂ
ਦੁਹਾਂ ਦੇ ਹਸਣ ਨਾਲ
ਹੱਸੇ ਕੁਲ ਜਹਾਂ

ਧੁੱਪ ਤੇ ਛਾਂ
ਦੇਵੇਂ ਧੀ ਤੇ ਮਾਂ
ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਸ਼ਹਿਰ
ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਗਰਾਂ

ਜਤਲਾਉਣ ਲਈ ਇਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਬਕਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਫਾਸੀ ਲਹਿਰ ਸੀ ਤੇ 'ਜਾਪਾਨੀ ਤੌਜੇ ਦੇ ਕੁੱਝੇ' ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਇਸ ਫੌਜ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਚੱਕੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੁਫਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਨਾਵਲ-ਕਲਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼-ਭਗਤ ਟੋਲਾ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਲੋਕ-ਤਰਜਮਾਨ ਦਲ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਇਸੇ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ 'ਲਹਿਰ ਵਧਦੀ ਗਈ' ਵੀ ਸੰਨ 1946 ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ 1953 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਝੰਜੋੜਿਆ 'ਉਇ ਮੁੰਡਿਆ, ਇਕੋ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਤ' ਦਸ ਨਾਵਲ ਲਿਖ ਮਾਰੇ ਨੇ। ਇਹ ਪਲਾਟ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦਸ ਨਾਵਲ ਲਿਖਕੇ ਦੱਸਦਾ। ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੂੰ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਜਾਪਾਨੀ ਕੈਦਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ?' ਇਸ ਵੰਗਾਰ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲ 'ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ' 1960 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ 1969 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਪੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਿਆ। ਬਗ਼ਦਾਦ ਤੋਂ ਨਗਰ ਡਾਲ ਤਕ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ 'ਡੋਬ ਵੇਲੀ' ਸੀ, ਜਿਥੇ ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਵਧ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਗਰਾਂ ਦੀ

ਪੁਸਤਕ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਸੀ, ਗਦਰੀਆਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨੇ ਜ਼ਜਬੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਪਾਠ ਚਾੜ੍ਹੀ। ਬੱਸ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਲਗਨ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਟੁਰਿਆ ਉਸਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮਦਨ ਨਾਲ ਢੀਗਰਾਂ, ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਉਸਮਾਨ, ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਪੰਡਤ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਪਾਠਕ ਨਾਵਲ ਲਿਖਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਲੇ ਦੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਖੋ ਚਕੇ ਮਣਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਨਾਵਲ ਨਾ ਕਪੌਲ-ਕਲਪਿਤ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਨ-ਪਰਚਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਕੁਚਾਲ ਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹੀ-ਬੇਸਮਝੀ ਕਾਰਨ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਵਿਚ ਜਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਉਣ ਦਾ ਘਿਣਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੋਜ ਬਿਰਤੀ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਇਕ-ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰੋ ਨਾਵਲ ਨਹੀਂ

ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰਸ਼ੀ ਚਿਠੀਆਂ ਸਨ। ਜਦ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਿਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਉਕੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਫੌਜੀ ਵਰਦੀ ਪਾ ਕੇ ਤਮਗੇ ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਲਾ ਕੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਰਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਉਂਦਾ।

ਭਾਈ ਗਰੀਬ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ ਉਹ ਵਰਦੀ ਪਾ ਕੇ ਤਮਗੇ ਲਾ ਕੇ ਸਵਾਰਸ਼ੀ ਚਿਠੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ। ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਵਰਦੀ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਸਭ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਭਾਈ ਗਰੀਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ ਸੀ।

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਗਰੀਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ—“ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ?” ਭਾਈ ਗਰੀਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ—“ਸਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਮੈਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਮਗੇ ਵੀ ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰਸ਼ੀ ਚਿਠੀਆਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਗਲ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਕੜਿਆ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।”

“ਇਸ ਲਈ ਦਲਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਅਜ ਤੋਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਸੰਗਤ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨੇ ਤੇ ਅਜ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ ਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਹੋਲੀ ਖੇਡੀ ਜਾਵੇ। ਭਾਈ ਗਰੀਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਖਾਲਸਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ “ਬੇਲੇ ਸੇ ਨਿਹਾਲ” ਦਾ ਜੋਕਾਰਾ ਬੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦਾ ਜੋਕਾਰਾ ਗਜਾਇਆ।

ਬੇੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵਰਦੀਆਂ ਤਮਗੇ ਤੇ ਚਿਠੀਆਂ ਲੈ ਆਏ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਲਾਨ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ ਤੇ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਹੋਲੀ ਖੇਡੀ ਗਈ। ਇਹ ਸੀ ਗਦਰ ਦਾ ਮੁਢ।

ਗਦਰ ਦੀ ਧੁਣੀ ਧੁਕਦੀ ਰਹੀ ਤੇ 1913 ਦੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭੜਕ ਉਠੀ। “ਗਦਰ” ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

“ਗਦਰ” ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1913 ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ ਅਠ ਦਸੰਬਰ 1913 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ।

ਬੰਦੇ

ਮਾਤਰਮ

ਜੇ ਚਿਤ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਓ ਸਿਰ ਧਰ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਓ

ਗਦਰ

ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਕਚਾਂ ਚਿੱਠਾ —
ਮੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ :—

ਨੰਬਰ ਪਹਿਲਾ

1. ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਰ ਸਾਲ ਪੰਜਾਹ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
(ਪੰਨਾ 16 ਤੇ)

ਸਗੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਨਾਵਲ ਮੁੰਡਿਆਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਅਫਸਾਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਫਰੋਸ਼ ਦੇਸ਼-ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੇ, ਸਾਡਾ ਅਮੁੱਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਤੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਨੇ। ਜੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘਟ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣੇ ਸਨ, ਨਾਵਲ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਥਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਮਾਰੋਲ ਤੇ ਪਾਠਕ-ਘੇਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਖੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸ਼ੌਕ ਦਾ ਲਾਭ ਗਿ. ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਲਿਆ ਹੈ। 'ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ' ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ 1919 ਦੀ ਖੂੰਨੀ ਵਿਸਾਖੀ, ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ, ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਂਝ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜਿਸ ਸੂਖਮ ਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਲਮ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਰਾਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਨਿਕੇ ਨਿਕੇ ਹਾਸੇ ਤੇ ਮੱਟੇ ਮੱਟੇ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਪੜ੍ਹਕੇ ਗਿ. ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਾਵਲਕਾਰੀ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦੇ, ਇਹ ਸਾਹਿੱਤਕ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਜੀਵਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਸਦੀ ਨਾਵਲ ਕਲਾ ਦੇ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦਰਪਣ

ਹਿੰਦ ਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚਕਾਰ ਗਲਬਾਤ ਮੁਕੰਮਲ— ਸਰਹੱਦੀ ਫੈਸਲੇ ਗਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਹੋਣਗੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚਕਾਰ ਗਲਬਾਤ ਸੁਖਾਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਗਲਬਾਤ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ। ਸਰਹੱਦੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦੀ ਝਗੜੇ ਮੁੜ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਆਖਰ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਹੱਦ ਬਾਰੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਵਾਹੀ, ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਹੱਦੀ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਬਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਜੋ ਦੋਸਤੀ ਭਰਿਆ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸਦੇ ਵਧੀਆ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣਗੇ।

ਜੀ. ਪਾਰਥਾਸਾਰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਜਾਣਗੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੂਤ ਸ੍ਰੀ ਜੀ. ਪਾਰਥਾਸਾਰਥੀ ਨੂੰ ਕੋਲੰਬੋ ਭੇਜਣ ਤਾਂ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਬਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਇਥੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਥਾਸਾਰਥੀ ਕੋਲੰਬੋ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਗੇ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਸਿਨਹਾਲੀ ਵਧ-ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਤਾਮਿਲ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ।

15 ਹਲਾਕ—30 ਜ਼ਖਮੀ

ਨਾਵਾਦਾ—ਇਥੋਂ ਕੁਝ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪਟਨਾ-ਰਾਂਚੀ ਸੜਕ ਤੇ ਚੌਰਸੁਆ ਬਕਰਾ ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਇਕ ਟਰੱਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ 15 ਵਿਅਕਤੀ ਹਲਾਕ ਅਤੇ ਤੀਹ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਸ ਟਰੱਕ 'ਚ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਰਿਵੋਲੀ ਸਿਨਮੇ ਚੋਂ ਗਰਨੇਡ ਮਿਲਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਇਥੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਰਿਵੋਲੀ ਸਿਨਮੇ ਦੀ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਣਚਲਿਆ ਗਰਨੇਡ ਮਿਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਗੁਪਤ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਸੁਣਨ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਸਿਨਮੇ ਦੀ ਬਾਲਕੋਨੀ ਦੀ ਡਾਣਬੀਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਣਚਲੇ ਗਰਨੇਡ ਨੂੰ ਧਮਾਕਾ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿਚੋਂ ਫੇਰਨ ਉਠਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਰਨੇਡ ਵੱਜ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਟੈਂਡਰਡ ਐਚ. ਈ.-36 ਗਰਨੇਡ ਵਰਗਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਾਦਰਾ ਵਿਖੇ ਦੋ ਸਿਨਮਾ ਹਾਲਾਂ 'ਚ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਅਜੇਹੇ ਹੀ ਹੋਂਡ ਗਰਨੇਡ ਸੁਟੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਂਡ ਗਰਨੇਡ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚਿੱਠੀ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸ਼ੋਲੁਪੁਰ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਫਾਇਰਿੰਗ — 4 ਹਲਾਕ 36 ਜ਼ਖਮੀ

ਸ਼ੋਲੁਪੁਰ—ਕਰਕਾਲ ਤਾਲੁਕਾ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਭੀੜ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਲੀ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 36 ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਪੁਲਿਸ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਜਲੂਸ ਤੇ ਪਥਰਾਓਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੰਗੇ ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਭੀੜ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਥਰੂ-ਗੈਸ ਛੱਡੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰ ਆਪਣੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਏ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣੀ ਪਈ ਜਿਸ ਨਾਲ 4 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਸ਼ੋਲੁਪੁਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਕਾਲ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਹਾਲਤ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਹੈ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ਼ਕ ਨਾ ਪੁਛੇ ਦੀਨ ਧਰਮ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ—ਪਿੰਡ ਅਬਲ ਖੇਰ ਦੇ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲ 16 ਸਾਲਾ ਲੜਕੀ ਪਿੰਡ ਵੱਜਪੁਰ ਬਟਾਲਾ ਘਰੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚੋਲੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੂੜਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਦਰਜ

ਇੰਕਾ ਐਮ. ਪੀ. ਵਲੋਂ ਫੋਟੋ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਹਮਲਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਸ੍ਰੀ ਕੇ. ਨਟਰੰਜਨ, ਇਕ ਫੋਟੋ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਟਰੀਟ ਪੁਲੀਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੋਲ ਇਕ ਸ਼ਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਇੰਕਾ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ. ਪੀ. ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਨਟਰੰਜਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਸਟਰਨਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝਾਲਰੋ ਤੋਂ ਇੰਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਆਰ. ਮੁਨੁਕੁਮਾਰਨ ਨੇ ਇਕ ਖੁੰਡੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦੀ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਦੇ ਐਨ ਬੱਲੇ ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੋਟੋ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਹੋਰ ਹਮਲੇ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਸੁਰੱਖਿਅਤਾ ਮੰਗੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਨਟਰੰਜਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਨੁਕੁਮਾਰਨ ਗੁਜੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਐਮ. ਪੀ.ਜ ਦੇ ਵਿਜਟਿੰਗ ਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਡਾਢੇ ਸਨ।

ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ

ਕਾਨਪੁਰ—ਕਾਨਪੁਰ ਟੈਸਟ ਮੈਚ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰਿਆ। ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਪਾਰੀ ਵਿਚ ਹੀ 454 ਦੌੜਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਪਹਿਲੀ ਪਾਰੀ ਵਿਚ 207 ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਚ 163 ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਪਾਰੀ ਜਿੱਤੀਆਂ ਵੀ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ। ਮੈਚ ਡੇਢ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਜਲ ਗਿਆ— ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ

ਓਬਰਾ—ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਓਬਰਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸਥਿਤ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਜਿਸ ਤੋਂ 200 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਐਤਵਾਰ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਜਲ ਗਿਆ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਜਨਰੇਟਰ ਨਿਕਾਰਾ ਹੋ ਗਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ। ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਇਹੀ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਬਿਜਲੀ ਮਹੁਈਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਖੁਫ਼ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਘੰਟੇ ਘੰਟੇ ਹਵਾ ਲੱਗਣਗੇ।

ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਪੁਲਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆ ਗਏ। ਲੜਕੀ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੀ ਜਦ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਮਾਨਤ ਕਰਵਾ ਲਈ ਤਾਂ ਪਤਾ

ਇੰਡੀਆ ਕਲਾਥ ਹਾਊਸ

ਸਪੈਸ਼ਲ ਦੀਵਾਲੀ ਸੇਲ

ਕੱਪੜੇ ਦੀ

ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੇਲ
ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਓ

ਅੱਜ ਹੀ ਆਓ

ਨਵੀਂ ਸ਼ਿਪਮੈਂਟ ਪਹਿੰਚ ਰਹੀ ਹੈ
ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਸਤੇ ਭਾਅ 'ਤੇ
ਕੁਝ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੀਜ਼ਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ

ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ

ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੇਲ

321-7866

INDIA CLOTH HOUSE

6565 Main Street Vancouver, B.C.

“ਫਰੇਜਰ ਇਸਟੀਚਿਊਟ” ਵਡੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਹੱਥ ਠੋਕਾ

ਬੈਨ ਸਵਾਂਕੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ : ਇਕਬਾਲ ਕਾਹਲੋਂ

ਓਕਾਨਾਗਨ ਲੋਕ ਤਵਰੀਯਤ ਵਿਚ 5 ਮਈ ਨੂੰ ਬੈਲ ਕਰੈਡਿਟ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਲੇਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਿਛੋਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਨੇ ਮਾਈਕਲ ਵਾਕਰ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੁਖ ਨਿਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਹੈ ਕਿਹਾ ਕੀ ਉਹ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰੇ ਤੇ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇ। ਕੈਬੀਨਟ ਨੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਜਿਸਦਾ ਸਿੱਟਾ 7 ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਨਵਾਂ ਬਜਟ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ 26 ਬਿਲਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਹਨ।

ਮਜ਼ਦੂਰ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਉਠ ਰਹੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਫਰੇਜਰ ਇਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਿੱਸੇ ਹਨ ਇਸ ਵਾਰੇ ਬਲੇ ਲਿਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਫਰੇਜਰ ਇਸਟੀਚਿਊਟ ਕੀ ਹੈ ?

ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਕੈਨੇਡੀਅਨ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਿਅਕ ਸੰਗਠਨ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ 1974 ਵਿਚ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਹੇਡ ਆਫਿਸ 626 ਬਰੂਕ ਸਟਰੀਟ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੇ ਬਰਾਚਾਂ ਟਰਾਂਟੋ ਅਤੇ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਲਾਭ ਰਹਿਤ ਸੰਗਠਨ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਛਮੀ ਯੂਰਪ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਸਣੇ 147 ਅਰਬ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਦਾ 37 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਬੋਰਡ ਆਫ ਟਰਸਟੀ ਹੈ ਜੋ ਵਪਾਰੀ, ਜਮਾਤ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਮਾਲੀ ਮਦਦ 457 ਉਦਯੋਗੀ ਅਤੇ ਵਡੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਨਿਦੇਸ਼ਕ “ਮਾਈਕਲ ਵਾਕਰ” ਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਾਲਟਰ ਬਲਾਕ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਤਕ ਕੁਲ 28, ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਾਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨੇਤਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਪਾਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਕਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸਥਾਈ ਕਾਲਮ ਹਨ, ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਹਨ ?

ਇਹ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, “ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਮੰਡੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਤਬ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੱਦੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੈ।”

ਇਸਦੇ ਮੁਖ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅੰਦੋਲਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਾਨੂੰਨ, ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਜਰਤਾਂ ਲਈ ਸਾਥੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਜਰਤਾਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਹਤ, ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਉਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਵੱਡੇ ਧਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਮੁਨਾਫੇ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੋਵੇ ਖਤਮ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਹੈ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ? ਇਹਦਾ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਵਡੀਆਂ ਨਿਗਮਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ : ਉਸਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੈਡੇਲਿਅਕ, ਫੋਰਗਵਿਯੂ, ਡਾਓਨ, ਜੇਨਸਟਾਰ, ਬੈਂਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਇਲ ਬੈਂਕ, ਟਰਾਂਟੋ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਬੈਂਕ ਇਮਪੀਰੀਅਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਕਾਮਰਸ, ਵਡੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਅਬੀਟੀਬੀ, ਪਰਾਈਸ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੈਸੇਫਿਕ, ਆਈ. ਬੀ. ਐਮ., ਇਮਪੀਰੀਅਲ ਆਇਲ, ਨੋਰਡਾ ਮਾਈਨਜ਼ ਅਤੇ ਮੈਕਮਿਲਨ ਬਲੈਂਡਿਲ ਆਦਿ।

ਪੀਟਰ ਪੋਕਲਿੰਗਟਨ ਜੋ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੱਜੇ ਖਿਆਲੀਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਕੰਨਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਇਸਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਟਰਸਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਿਛੇ ਖਿੱਚੂ ਤੇ ਸੱਜੇ ਖਿਆਲੀਆ ਹੈ ਕਿ ਗੀਗਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਇਕੱਠ ਹੈ ਪਿਛੇ ਖਿੱਚੂ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਨਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ।

ਵਿਲੀਅਮ ਬੁਲਜ਼ਰ 10 ਮਾਰਚ ਦੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ :— “ਇਹਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਤੇ ਵਿਤ (ਮਾਲੀ) ਸਹਾਇਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਇਸਦਾ ਸਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਸਜੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਹੈ” ਇਹ ਭਾਰੀ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਚੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰੀਆਂ ਲਈ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਧੜਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪਿਛੇ ਖਿੱਚੂ ਹਿੱਸਾ।

ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾ ਕੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਫਰੇਜਰ ਇਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹਨ ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਆਰਥਿਕ ਸਿਖਿਆ ਸਾਧਨ ਕੇਂਦਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੇਲਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹੈ “ਆਰਥ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ”। ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ “ਮਕਲੀਨ ਮੈਗਜ਼ੀਨ” ਠੀਕ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤੌਰ ਤੇ ਚਰਚ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦੇਖਣ ਆਏ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਖੋਬੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣੋਂ ਰੋਕਣਾ ਇਸਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਅਤੇ ਧਨਾਢਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ।

ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਫਰੇਜਰ ਇਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਹੈ “ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪਾਦਰੀ” ਵਾਲਟਰ ਬਲਾਕ ਦੀਖਦਾ ਹੈ ਕੀ ਬਦਕਾਰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਜਰਤਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰੀ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਇਕ ਡਾਲਰ ਦੇ ਕੇ ਕੰਮ ਉਤੇ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸੀ ਬਜਾਏ ਇਸਦੇ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਘਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਿਹਾੜੀ 3.65 ਡਾਲਰ ਘੱਟਾ ਦੇਣ ਦੇ। (ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਉਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਘਟ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਹੁਨਰ

ਚਰਚਾ

ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸ਼ਰਾਬੀ ਕਾਮੇਂ ਜਿਹਨਾਂ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਵਯੁਵਕ, ਆਦਿਵਾਸੀ (ਭਾਵ ਨੇਟਿਵ) ਘਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਰੀਰਕ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪੰਗ ਲੋਕ। ਸਫਾ 45-55)

● ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤੇ ਨੂੰ ਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ U.I. Social Welfare ਬਦਲਣਾ ਤੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਣਾ। ਸਫਾ — 16-17 ਵਿਚੋਂ

● ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੀਨਿਓਰਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ। (ਸਫਾ 57)

● ਸਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੰਮ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ। ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੇਂਦਰਤ ਹੈ” ਇਸਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਪੰਦੇ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵਿਕੇਂਦਰਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਉਦਯੋਗ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ।

● ਕੈਬਲਿਕ ਪਾਦਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਬੇਕਾਰੀ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਹੱਕ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ)।

● ਵਾਕਰ ਦੀ ਪਾਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਸ਼ਟ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਦਰੀ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਫੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

● ਫਰੇਜਰ ਇਸਟੀਚਿਊਟ ਦਾ ਪਰਚਾ “ਟੈਕਸਾਂ ਤੇ ਵਲੈਟ ਰੇਟਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼” ਵੱਡੇ ਸੱਟੇਬਾਜ਼ ਤੇ ਵਿਕਾਸਕਾਰ Developer ਪੀਟਰ ਪੋਕਲਿੰਗਟਨ ਦੀ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ “ਸਰੋਤੀਕਾਰ ਟੈਕਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਵਲੈਟ ਰੇਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਆਮਦਨੀ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੋਕਲਿੰਗਟਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਘਟ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਦਾ ਭਾਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤੀ ਆਮਦਨੀ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਦਾ ਬੋਝ ਘਟੇਗਾ।” (ਸਫਾ 32)

ਇਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ “ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲ-ਝੂਠ ਅਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ” ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੁਟਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਧੂ ਮੁਨਾਫੇ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਫਰੇਜਰ ਇਸਟੀਚਿਊਟ ਵੱਡੇ ਲੈਂਡਲਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ (ਵਿਕਾਸਕਾਰੀਆਂ) ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਚੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਹੋਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲ ਕਰੈਡਿਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਉਤੇ ਬੀ. ਸੀ. ਵਿਚ ਰੈਂਟ ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

● ਫਰੇਜਰ ਇਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀ ਕਿਤਾਬ “ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ” ਇਹ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਿਹਤ ਬੀਮੇ ਰਾਹੀਂ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚ ਮਰੀਜ਼ ਦੇਵੇ।

● ਇਸਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬ 11 ਖਿਤਾਬਦੀ—1980 ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ (ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂਪਣ) ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋਨਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿਚ ਲਿਆਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

● “ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਿੱਤ” ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੜਤਾਲਾਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੋਵੇ, ਹੜਤਾਲੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਬੰਦੇ ਰਖਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹੋਵੇ, ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੜਤਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜਾਵਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹਟਾਏ ਜਾਣਾ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ ਜੇਲ ਸਣੇ।

ਮਾਈਕਲ ਵਾਕਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿਤੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੁਲਾਈ 7 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੋਸ਼ਲ ਕਰੈਡਿਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 26 ਹੋਰ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉਤੇ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਂ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਾਈਕਲ ਵਾਕਰ ਜਿਸਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਜਟ ਅਤੇ ਬਿਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ, ਇਸ ਵਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਬਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਜਟ ਨਾਲ ਉਹ ਉਤਸਾਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਤਰਪੁਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਰੈਂਟ ਕੰਟਰੋਲ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਦੋਸੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਇਕ ਅਗੇ ਵਧੂ ਕਦਮ ਦੱਸਿਆ। ਉਸਨੇ ਬਜਟ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸਨੇ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਉਚੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਫੀਸਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਇਸਨੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੀ ਵਾਕਰ ਅਤੇ ਬੈਨਟ ਤੇ ਇਸਦੇ ਸੱਜੇ ਪਿਛੇ ਲਗੂਆਂ ਨੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਲਈ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਜਾਂ ਲਾਭ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਖੁਸ਼ਦ ਦਾ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਵਧ ਰਿਹਾ ਅੰਦੋਲਨ ਦੋਨਾਂ ਬੈਨ ਅਤੇ ਬਾਕਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬੀ ਸਮੂਹਕ (ਸਾਥੇ ਹਿੱਤਾਂ) ਜਿਸਦੀ ਇਹ ਨਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਦੇਵੇਗਾ।

ਹਰ ਇਕ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਹਿਕਾਰਤ ਕੀ ਆਂਖ ਸੇ,
ਮੁੱਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਧੂਪ ਸੇ ਬੇਜ਼ਾਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋ।

ਜਥੇਦਾਰ
ਗੁਰਚਰਨ
ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ
ਗਵਰਨਰ
ਪੰਜਾਬ ਸ਼੍ਰੀ
ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ
ਸਿਰੋਪਾ
ਭੇਂਟ ਕਰਦੇ
ਹੋਏ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਯੋਗੀ ਵਲੋਂ ਇੰਦਰਾ ਨੂੰ ਗੁਲਦਸਤਾ ਦੇਣ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖੀਏ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਕੀ ਫਰਮਾਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ !

EAST WEST BOOK Co.

ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ
ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲ
ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬਾਂ
ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫਿਲਮੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਸਾਹਿਤਕ
ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ
ਰਸਾਲੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।
#2-3300 14 Ave. S.E.
CALGARY, ALTA.
Ph.: 273-6764
235-3661

**BHARTI
ART JEWELLERS**
Specialist in East Indian Jewellery
6524 MAIN ST. AT 49TH. AVE.
VANCOUVER
BUS. 327-8711
RES. 879-5610

ਸੰਸਾਰ ਦਰਪਣ

ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਭਖਦਾ ਮਸਲਾ— ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ (ਪਰਧਾਨ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼
ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ)

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਐਟਮੀ ਜੰਗ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਜੰਗ ਹੋਈ ਇਹ ਜੰਗ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਂਘੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਇਨਸਟਾਈਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੀਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, “ਮੈਨੂੰ ਤੀਜੀ ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਜੰਗ ਪੱਥਰ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜੀ ਜਾਵੇਗੀ।” ਇਸ ਕਥਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੀਜੀ ਜੰਗ ਲੜੀ ਗਈ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਿਲਕੁਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਹ ਖਤਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਖਾਤਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਇਹ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ (1914-18) ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਤਬਾਹਕੁਨ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ 36 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਜੰਗ ਵਿਚ 66 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ 17 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ, 9 ਕਰੋੜ ਫੱਟੜ ਹੋਏ ਅਤੇ 5 ਕਰੋੜ 80 ਲੱਖ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ 2 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੀਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਲੜੀ ਗਈ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਵੀਨਤਮ ਐਟਮੀ ਹਥਿਆਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਰੂ ਸਮਰਥਾ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਕ ਮੈਗਾਟਨ ਬੰਬ ਨਾਲ 3 ਲੱਖ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ 4 ਲੱਖ ਤਤਪਰ ਕੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਰਨਗੇ। ਐਟਮੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਇਤਨੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਰਬਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਗੈਰ ਫੌਜੀ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਰਨਗੇ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਹੁਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਮਸਾਲ: ਵਜੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਹਿੰਦ ਚੀਨੀ ਵਿਚ 383000 ਨਾਪਾਮਬੰਬ ਸੁਟੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਗੈਰ ਸੈਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਦੇ ਐਟਮੀ ਤੇ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਰਬਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਗੈਰ ਸੈਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰੇਗੀ। ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਨੁੱਖੀ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਰੋਗਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਕਰੂਜ਼ ਅਤੇ ਪਰਸਿੰਗ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਤੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਬੀੜਨ ਸਬੰਧੀ ਬਣਿਤ ਹੋਣ ਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਟ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਫੌਜੀ ਉਚਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਨੇਵਾ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਵਿਚਕਾਰ ਗਲਬਾਤ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਬੀੜਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁਕੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਗਲਬਾਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਗਨ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਬਲਕਿ ਉਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਬੀੜਨ ਵਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉੱਤੇ ਫੌਜੀ ਉਚਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਹੱਠੀ ਇਛਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਾਰਸਾ ਸੰਧੀ ਅਤੇ ਨਾਟੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਨਤਾ ਉੱਤੇ ਟੋਕ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਹਦਬੰਦੀ ਅਤੇ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਤੁਰਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਏ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਚਤਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਹ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਸਮਤਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਹ ਮਸਾਲ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ — ਜਨੇਵਾ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ-ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੂਸੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਥਿਤ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਵੀਅਤ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ— ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਧੀ ਹੋਈ ਨੀਤੀ ਦੇ ਪਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੰਗੀ ਕੰਮ ਕਾਜਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਟੋ ਦੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਹੋਰ ਜੰਗੀ ਖਰਚੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਲਾਬੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਿਤ ਜੰਗੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਤਨਾ ਭੀ ਭਿਆਨਕ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਟਮੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜੰਗੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਰੀਅਨ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਜ਼ਕ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਹਾਦਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਤਿਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਅਮਨ ਨੀਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਤਰੀਕੇ ਨਵਰਤ ਮੁਹਿੰਮ ਤਿਖੀ ਕਰ

ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ
ਗਰਨੇਡਾ ਉਤੇ
ਮੁਕੰਮਲ
ਕਬਜ਼ਾ

ਅਰਜਨ-
ਟਾਈਨਾ ਵਿਚ
ਨਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ

ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚ ਅੱਠ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਰੈਡੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤੀ ਹੈ। ਰੈਡੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਐਲਫੋਨਸੋ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੋਰੇਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਤਾਲੇਲੂਡਰ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਰਾਇਆ। ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਚਾਲੀ ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਥੇ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਫੀ ਸਦੀ ਹੈ।

ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਵਿਰੁੱਧ ਤਨਾਅ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੰਗੀ ਮਨੁੱਖਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲੋਕ ਰਾਇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਿਛਾਖਤੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਰੋਗਨ ਦੇ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੇ ਪਛਮੀ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਤਿਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਅਮਨ ਲਹਿਰ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾਭੇ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਗਨ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਵੀਨਤਮ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਭੇਜਣ, ਫੌਜੀ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗਬਾਜ਼ ਹਰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਉਚਤਾ ਤੇ ਨਵੀਨਤਮ ਜੰਗੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਰੋਗਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਇਹ ਭੀ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਉਚਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਕਾਰਟਰ ਵੇਲੇ ਸਾਲਟ 2 ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰੋਗਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਹਰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਰਸਾਇਣਕ ਹਥਿਆਰ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਜ ਭੀ ਅੰਨੇ, ਲੂਣੇ, ਲੰਗੜੇ ਅਤੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਰੋਗੀ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸਮਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬੱਧੀ ਰਹੇਗੀ। ਅਜ ਭੀ ਲੋਕ ਉਹ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਖਾਣ ਨਾਲ, ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਉੱਗੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਚਾਈ ਉਹਨਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਹਨਾਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਰਸਾਇਣੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਨਤ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਭੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਸਰ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਜਿਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਐਟਮਬੰਬ ਸੁਟੇ ਸਨ ਅਜ ਭੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਨਵੀਨਤਮ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭੀ ਲਿਬਨਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਤਿਆਰੀ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਤੀ ਤੇ ਕੀ ਪਵੇਗਾ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਭਾਕਟਰੀ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਦੀ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਕਾਦਮਿਸ਼ਨ ਨਿਕੋਲਾਈ ਬਲੋਖਿਨ ਨੇ ਐਟਮੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀਕਰਨ ਤੇ ਅਮਨ ਲਈ ਸੋਵੀਅਤ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜੋ 20 ਮਈ 1983 ਨੂੰ ਮਾਸਕੋ ਵਿਚ ਹੋਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ “ਇਕ ਪੂਰਨ ਬਰਸੇ ਨਿਊਕਲਿਆਈ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਊਕਲਿਆਈ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਅਸਰਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਕ ਤਿਹਾਈ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।” ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ “ਕਿ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਘਾਤਕ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਪਣ ਖੇਤਰ, ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਿਜਲੀਈ ਚੁੰਬਕੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਰਸਾਇਣੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਖਾਸੀਅਤਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।” ਅਗੇ ਚਲਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ “ਜਿਥੇ ਐਟਮੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੱਭਤ ਨੇ ਐਲੂਪੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਦੇ ਨਵੇਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਲੱਭਤ ਦੀ, ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਵਿਚ ਪਰਖੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣਾ ਬੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਅਸਲੀਅਤ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।”

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲਿਆਂ, ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਸਲਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਜੰਗਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਚਿਹਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਅਗੋਂ ਤੀਜੀ ਜੰਗ ਲੜੀ

(ਧਾਰਾ 2/163)

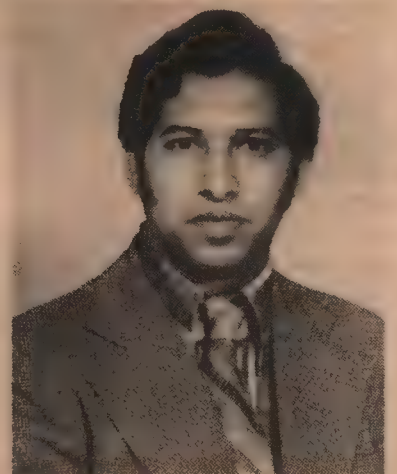
ਰਾਜ ਸੁਮਲ ਕਾਰਨਰ

ਪ੍ਰੇਮਾਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਹਿਦ ਮੇਂ ਪਾਨੀ ਨ ਮਿਲ ਸਕਾ
ਸ਼ਾਖਾਂ ਕੋ ਟੁਟਨੇ ਕੀ ਸਦਾਏਂ ਭੀ ਕਯਾ ਕਰੇਂ

SUPER STAR Plumbing & Electrical Heating Supply Ltd.

Free Estimates on all types of
Plumbing and Electrical Works
Phone. Bus. 874-0511
Pager : 669-6500 — 992

Gurdial Singh
(Gadey) 874-0712

4354 Fraser St. at E. 28th Ave. Vancouver,
B.C. V5V 4G3

Ganesh Jewellers Ltd. Specialists In East Indian Ornaments & Repairs

JITENDRA Ph.: 321-1315

5081 Victoria Dr. Vancouver, B.C. V5P 3T9

Ph.: 321-1994

6570 Main St. Vancouver, B.C. V5X 3G9

(ਪੰਨਾ 15 ਦੀ 21)

ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਹੋਰ ਯਤਨ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸੇ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਿਯੁਕਤੀਕਰਨ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਭੀ ਪਹਿਲਾਂ ਐਂਟੀ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਅਤੇ ਐਂਟੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦਸ਼ ਲਾਉਣ ਲਈ ਭੀ ਕਿਹਾ। ਸੋਵੀਅਤ ਵਲੋਂ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਸੰਭਾਵਿਤ ਯੁਧ ਬਾਰੇ ਭੀ ਬੰਦਸ਼ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਅਮਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸੋਵੀਅਤ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਮਰੀਕੀ ਜੰਗਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਆਖਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਉਚਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਲ ਜਾਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਦੇ ਹੁਕ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹੋਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤੀਕਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਨਿਸ਼ਚਤੀਕਰਨ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਸਮੇਂ ਦਸ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੋੜ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਐਂਟੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਗਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸਾਈ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਐਂਟੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਅਤੇ ਗੰਗਨ ਦੀ ਜੰਗਬਾਜ਼ੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਯੂਰਪ, ਜਪਾਨ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜੰਗ ਵਿਰੋਧੀ ਪਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਨਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸੇ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਰਾਗ ਵਿਖੇ ਜੂਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ (1983) ਵਿਚ ਐਂਟੀ ਜੰਗ ਵਿਰੁਧ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸਮੇਲਨ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸਮੇਲਨ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਮਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ 1983 ਅਮਨ ਲਈ ਤੇ ਐਂਟੀ ਜੰਗ ਵਿਰੁਧ ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ, ਕਿਸਾਨੀ, ਕਰਮਚਾਰੀ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਖਾਵਿਆਂ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੋੜ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਐਂਟੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਤੀਕਰਨ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੇ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਖਾਵੇ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਨਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਨਵੀਨਤਮ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਵੱਡੇ ਪਰਦਰਸ਼ਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਿਲਾਪ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਨਮਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਭੀ ਮੰਗ ਉਠਾਈ ਗਈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਐਂਟੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਇਲਾਕਾ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਐਂਟੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੋੜ ਘਟਾਣ ਤੇ ਜਨੇਵਾ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਰਖਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 22 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਰੋਧੀ ਰੋਸ ਦਿਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਰੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਖਾਵੇ ਹੋਏ।

ਅਜ ਲੋੜ ਹੈ ਸਮਰਾਜੀ ਜੰਗਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਰਾਇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਪਰਚਾਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਅਮਰੀਕੀ ਜੰਗਬਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿਸਾ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

—ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਜਿੰਦਗੀ—

(ਪੰਨਾ 12 ਦੀ 42)

ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਏਨੇ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਦਿਹਾੜੀ ਹੈ।

- ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ 65 ਰੁਪਏ ਸੌ ਮਹਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।
- 24 ਕਰੋੜ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਉਤੇ ਪੌਣੇ ਅੱਠ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਕਣ ਉਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਕਰੋੜ, ਫੌਜ ਉਤੇ 29 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਲ ਵਧ ਗਈ ਹਨ। ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਕਰੋੜ ਆਦਮੀ ਮਰ ਗਏ ਹਨ।
- ਪਲੇਗ ਨਾਲ ਸੋਲਾਂ ਵਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅੱਸੀ ਲੱਖ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
- ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਕਰਾਉਣਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਡਰ ਬਿਠਾਉਣਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।
- ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਭੂਮਤਾਂ ਨੂੰ ਇਜ਼ਤ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ।
- ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਯੋਸ਼ਾ ਫਸਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅਬਾਦੀ 31 ਕਰੋੜ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿਪਾਹੀ ਅਫਸਰ 79614 ਹਨ।

ਛਾਤੀ ਵਿਚੋਂ ਹਾਓਕੇ ਸੁੱਕੇ

ਗਮ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾਈ।

ਅੱਗ ਵਿਚ ਬਲਦਾ ਇਹ ਪੰਜਾਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀ

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਐਕਸਚੇਂਜ 'ਦਾਖਲ ਅਤਿਵਾਦੀ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਚੈਲੰਜ ਤੇ ਫਰਾਰ, ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਾ—ਇਕ ਫੱਟੜ

(ਖਾਸ ਰਿਪੋਰਟ : ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਤੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੁਆਰਾ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਇਥੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖੂਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਲਗਭਗ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਜੇ ਤਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਪੁਲਸ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਤੇ ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਅੱਗੇ ਬੇਅਸਰ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਇਥੇ ਬੀ. ਐਸ. ਐਫ. ਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕਾ-ਦੁਕਾ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਲਾਕੇ ਚੌਕ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ। ਇਕ ਰਿਕਸ਼ਾ ਡਰਾਈਵਰ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਬਜ਼ਾਰ ਪਾਪੜੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ 9 ਵਜੇ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦੋ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਕਟੜਾ ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੌਕ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 10-12 ਗਜ਼ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਵਜੀ ਜਦ ਕਿ ਸਵਾਰੀਆਂ ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਕੁੱਦ ਪਈਆਂ। ਰਿਕਸ਼ਾ ਚਾਲਕ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੁਕਾਨਾਂ 7 ਤੋਂ 7.30 ਵਜੇ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ 8 ਵਜੇ ਬਜ਼ਾਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬੀਤੇ ਰਾਤ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 45 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਨੇੜੇ ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਕ ਮੁਸਾਫਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਘੋਗੜ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਾਥੀ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਕ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨੌਬੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੱਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬੱਸ ਉਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਪੁਲਸ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਬਚ ਕੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਜ਼ਖਮੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਸ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਭਾਰੀ ਪੁਲਸ ਫੋਰਸ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜੀ।

ਸ਼ਰਾਬੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਟਿਕਟਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਹੋਇਆ। ਕੰਡਕਟਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਦੋ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੋਲੀ ਘੋਗੜ ਨੇ ਚਲਾਈ। ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਘੋਗੜ ਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਤਨ ਦਾ ਚੌਗਾ ਚੁਗਦੇ ਜਾਈਏ।
ਜੀਵਨ, ਜੀਵਨ ਵਾਂਗ ਬਿਤਾਈਏ।

Harcharan S. Sanghera

B.A., (Hons.) B.T.

We wish to let everybody know, that Harry, top salesman has rejoined our firm, and is eager to help in matters of real estate.

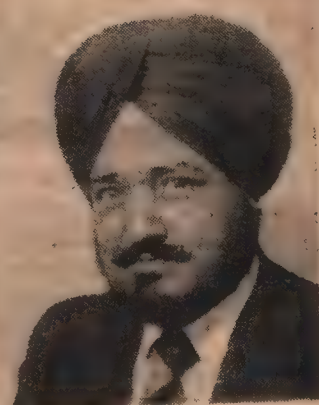
Call 274-9586

COMMISSIONER

FOR
OATHS

HEIN

REAL ESTATE
CORPORATION 272-3382

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇਤਾ

ਪੁਲਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਬਪੁਰਥਲਾ ਪੁਲਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਘੋਗੜ ਦਾ ਕਿਸੇਦਾਰ ਹੈ ਤੇ ਤੀਜਾ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਬਾਜਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੁਲਸ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਘਰ ਵਿਚ ਓਟ ਲਈ। ਇਕ ਅਪ੍ਰਸ਼ਟ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਚਲੀ।

ਚੈਲੰਜ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੌੜ ਗਏ

ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਤੇ ਰਾਤ 3 ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਿੱਖ ਸਥਾਨਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਇੰਜਨੀਅਰ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਪੁਲਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਐਕਸਚੇਂਜਾਂ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਕ ਡਾਕੂ ਤੇ ਇਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਾਬੂ

ਵਾਜ਼ਲਕਾ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਜ਼ੀਰਾ ਡਕੈਤੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨਾਮੀ ਇਕ ਡਾਕੂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ 84 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਡਾਕੂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜ਼ੀਰਾ ਬੈਂਕ ਡਕੈਤੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਉਸ ਗਰੋਹ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 39 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਲੁਟ ਲਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਇਕ ਕਬਿਤ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਜ਼ੀਰਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਕ ਪੁਲਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਤਿਵਾਦੀ ਤੋਂ ਕਈ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਇਕਸ਼ਾਫ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਫਾਇਰਿੰਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—ਇਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ 3 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਸ ਉਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤੇ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰਦੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਦੌੜ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੋਰ ਪੁਲਸ ਲੋਕਾਂ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਚੁਕੇ ਸਨ।

ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਲੀਜ਼ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੀਜੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ਧੀਰਾ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਆਪਣਾ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਡਰਾਈਵਰ ਬੱਸ ਰੋਕ ਕੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਝਿਆ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਮ)

ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ

ਇਕਾਈਆਂ ਭੰਗ

ਨਵੀਂ ਦਿਲੀ,
(ਪੋਟ)—ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

(ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਣਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਤਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਵਰ ਸਾਗਰ ਸਵਰ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨੋ ਨਾ ਭੁਲੋ
Ph.: 299-6767 Or 253-7596 24 hours. Pager 9090

ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ
ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਸੀ. ਜੇ. ਸੀ. (CJJC 800 AM DIAL)
Sunday Entertainment:

ਹਰ ਐਤਵਾਰ
ਸਵੇਰੇ
10⁰⁵ ਤੋਂ 11⁰⁰

ਹਰ ਐਤਵਾਰ
ਸ਼ਾਮ
7⁰⁵ ਤੋਂ 8⁰⁰

Producer
Manjit Viridi

ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਲੜੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਸ਼ਹੀਦ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਦਲ ਨੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਿਖ ਆਗੂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਸਿਖੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ 'ਸੱਚੇ ਗੁਰੂਆਂ' ਵਾਂਗ ਲੜਾਈ ਲੜਨ।

ਦਲ ਦੁ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਬਰ ਨੇ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਭਾਸ਼ਣ ਨਾ ਦਿਆਂ ਕਰਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿਖਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਪੈਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੋਵੇ।

ਦਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ 23 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ 13 ਅਪਰੈਲ 1978 ਨੂੰ ਹੋਏ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਭਗਤ ਸਮੇਂ ਹਲਾਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਇੰਕਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਠੀਆਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤਕ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਬੀ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਖਾਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਨੇ ਅਜ ਕਲ ਵਿਚ ਕੋਠੀ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਡੀ.ਵਾਸੁਦੇਵ ਨੇ ਪਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਰਾਇਆ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਠੀਆਂ 3 ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਰਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਟਾਫ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਕਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਲੋਂ ਵਧਾਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਏ ਜਾਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਫੌਜ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨਵਰਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਸ਼ੁਕਲਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਲ੍ਹ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕਲਬ ਵਿਖੇ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੁਕਲਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਹਿੰਦ ਜਾਗੀ ਰੋਖਣ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਰਤ ਓਨਾ ਚਿਰ ਰਹੇਗਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗ਼ੜਬੜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ।

ਮਨੁੱਖੀ ਵੀਰਜ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ
ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1979
ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ

ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ 'ਚ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰੇਗਾ

ਡੁਬਈ, (ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ.)—ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਸਟਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਡੁਬਈ ਦੇ ਅਖਬਾਰ "ਖ਼ਬਰੀ ਟਾਈਮਜ਼" ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿਤੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਲੀ ਜੋ ਡੁਬਈ ਦੀ ਸੈਰ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੋਡੀਊਸਰ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਐਕਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਲਹੌਰ ਗਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਪਰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਗੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਫਿਲਮ 'ਜ਼ਾਲ' ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਪਾਕ ਦੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਕਈ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੋਡੀਊਸਰਾਂ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਟਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਲ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਵੀਰਜ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤਾਈਂ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸੰਭਵ

ਇਕ ਉਘੇ ਡਾਕਟਰ ਰਾਜ ਸੇਖਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ-ਪੂਰਵਕ 4 ਸਾਲਾਂ ਲਈ

Canada to India. Direct.

No matter where you live in Canada, the fastest, most logical way to India is with us. Air-India flies comfortable 747 aircraft direct from Montreal's Mirabel Airport to New Delhi and Bombay every Wednesday and Saturday evenings. There are many convenient connecting flights to Montreal.

On Air-India, you're allowed two pieces of luggage. And since you fly direct to India, there are no en route airport taxes or overnight stops. All of which helps to make us the most economical way to India.

On board your airline, you'll enjoy world famous Maharajah Service including complimentary Indian movies, free use of headsets for our four channels of Indian music as well as delicious Indian cuisine, vegetarian and non-vegetarian.

Or you may choose one of our exciting continental meals.

Just call your travel agent, or Air-India's general sales agent at the phone numbers below.

AIR-INDIA

We're your airline.

Montréal: 842-1805 or
toll-free: 1 (800) 361-2813

Toronto: 865-1033 or
toll-free: 1 (800) 268-9582

Vancouver: 879-0271 or
toll-free: 1 (800) 663-3433

ਦੀਵਾਲੀ ਮੁਬਾਰਕ

Sunlife

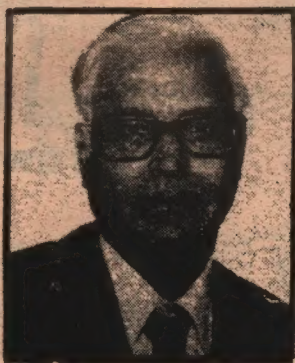
OF CANADA

Get Your Life in Shape

Mohinder Singh Gill
B.Comm., M.B.A., C.G.A.

Life Under Writer

700 Royal Center (Box 11112)
1055 W. Georgia St., Vancouver,
B.C.
V6E 3P3

Do You Have a Key-Person in Your Business?

What would happen if you lost that person? Insure your reco very
Call: Off.682-8441 Res.433-1684

ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਪਾਂਡੇ-ਇੰਦਰਾ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਪਤਰਕਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕਸ਼ਾਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣਗੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕਥਤ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਰਪਸ਼ਨ ਦਾ ਭੰਡਾ ਵੇਖਣਗੇ।

ਸਬੰਧਤ ਪਤਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨਾ ਬਣਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕੁਝ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ.
(ਪੀ. ਆਈ.)—ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਸ੍ਰੀ ਬੀ. ਡੀ. ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਅਜ ਸ਼ਾਮ ਇਥੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸੁਝੇ ਵਿਚਲੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ।

ਫਿਲਮ

ਦਰਪਣ

‘ਮੈਂ ਸਟਾਰ ਨਹੀਂ ਐਕਟਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ’-ਸੰਨੀ

ਬੇਸ਼ਕ ਅਜ ਸਟਾਰ ਸਨਬ ਵਿਚੋਂ ਸਟਾਰ ਹੀਰੋ ਇਕ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੈ-ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ. ਸੰਨੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਫਿਲਮ ‘ਬੇਤਾਬ’ ਨੇ ਹੰਗਾਮਾ ਮਚਾ ਦਿਤਾ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਸਟਾਰ ਪੁਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਛੇ ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੀਤੀਆਂ. ਜਿਵੇਂ ਸੰਨੀ ਨੇ ਮੇਜ਼ਿਲ ਮੇਜ਼ਿਲ, ਜ਼ਬਰਦਸਤ, ਸੰਨੀ, ਸਵੇਰੇ ਵਾਲੀ ਗਾੜੀ, ਸੋਹਣੀ ਮਹੀਂਵਾਲ, ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਸਾਈਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ. ਪੇਸ਼ ਹੈ ਸੰਨੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਸੰਕੇਪ.

ਇਹ ਪੁਛੇ ਜਾਣ ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਚ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੋਰ ਸਟਾਰ ਪੁਤਾਂ ਵਾਂਗ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸਟਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ. ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਸਟਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਐਕਟਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਸਟਾਰ ਬਣਨਾ ਛੇਤੀ ਆਪਣੀ ਚਮਕ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਚੰਗਾ ਐਕਟਰ ਵਰਗਾ ਤਕ ਚਲਦਾ ਹੈ. ਸੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਲੋਕ ਇਕ ਐਕਟਰ ਨੂੰ ਸੋਖਿਆਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਮੇਜ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ. ਮੈਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ. ਬੇਤਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਰੁਮਾਂਸ ਹੈ ਉਥੇ ਐਕਸ਼ਨ ਵੀ ਹੈ, ‘ਸਵੇਰੇ ਵਾਲੀ ਗਾੜੀ’ ਵਿਚ

ਇਕ ਬਾਗੀ ਕਵੀ ਹਾਂ, ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਉਕਾ ਹੀ ਪਛਮੀ ਢੰਗ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ. ਦਰਅਸਲ ਹਰ ਫਿਲਮ ‘ਚ ਇਕ ਵਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰੋਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਐਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ.

ਧਰਮਿੰਦਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਬਿਛੂ’ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ, ਸੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ‘ਪਾਪਾ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ ਪਿਤਾ ਹਨ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਛ ਵੀ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਹਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ. ‘ਬਿਛੂ’ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕਾਬਿਲ ਕੋਈ ਰੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬੇਲੋੜਾ ਰੋਲ ਠੋਸਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰਾਨੀ ਦੀ ਕੀ ਗਲ ਹੈ. ਇਹ ਪੁਛੇ ਜਾਣ ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਡਿੱਪਲ ਕਪਾਡੀਆ ਵਰਗੀ ਐਕਟਰੇਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕੀ ਚੋਖਮ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਮੈਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਡਿੱਪਲ ਨਾਲ ਮੇਜ਼ਿਲ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ‘ਬੇਤਾਬ’ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ. ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਹਨ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤ ਚੰਗੇ ਰੋਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਰੋਲ ਇਕਲਿਆਂ ਕੋਈ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਕਈ ਗਲਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ

ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਪਾਰਟ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਹ ਸਕਿਪਟ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਫੁੱਟਿੰਗ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਹਤਤਾ ਕੀ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਰੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਇਕ ਚੰਗਾ ਰੋਲ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ.

ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਕੈਰੀਅਰ ਨੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਹੈ. ਅਜੇ ਮੇਰੀ ਉਹ ਪੁਛੀਸ਼ਨ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਾਂ. ਜੇ ਇਸ ਯੋਗ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਉਤੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰਖਾਂਗਾ... ਇਹ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਾਦਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪਾਪਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ

ਸੰਨੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ‘ਬੇਤਾਬ’ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰੀਵਾਰ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ. ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ’ ਸੰਨੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ.

ਜਿਵੇਂ ਲੋੜਾਂ ਵਲੋਂ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ‘ਗਰਮ-ਧਰਮ’ ਲੋਡੀ-ਕਿਲਰ ਆਦਿ ‘ਉਪਾਧੀਆਂ’ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਸ ਨੂੰ

ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੰਨੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ‘ਜਦੋਂ ਇਸ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਆ ਹੀ ਗਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਐਡਜਸਟ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ. ਬੁਰਾ ਮੰਨ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ. ਇਹ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਏਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪਾ ਏਨੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਲਗਦੇ ਹਨ’.

ਸੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਵਾਂਗ ਮੇਰੀਆਂ ਵੀ ਕੁਝ ਇਛਾਵਾਂ ਹਨ. ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਅੱਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ. ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ

ਸਨਮਾਨ ਜਨਕ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ. ਪਰ ਮੈਂ ਮੂਰਖਾਂ ਚਾਂਗ ਅੰਨੇਵਾਹ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ ਬਸ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਜਤਨ ਕਰਾਂਗਾ ਉਸ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਗਾਵਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਗਰਾਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇਵਾਂਗਾ.

ਗਗਨਾਂ ਦੇ ਪੀਹੜੇ ਉਤੇ ਬਹਿ ਰਾਤ ਦੀ ਬਹੂ ਨੇ ਜੜ ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਚੰਬਾ ਲਿਟ ਆਪਣੀ ਗੁੰਦਾਈ—

ਇਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ ਦੋ ਦੁਕਾਨਾਂ

ਮਾਨ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਐਂਡ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਮਾਨ ਫੋਟੋ ਸਟੂਡੀਓ

ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਢਾਡੀ ਜੱਥੇ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ(2 ਟੇਪਾਂ) ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਕਾ ਅਤੇ ਸਾਕਾ ਸੱਚਾ ਸੰਦਾ

ਅਤੇ

ਭਾਈ ਵਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਕੁੱਲ 5 ਟੇਪਾਂ

ਪਾਸਪੋਰਟ ਫੋਟੋ ਸਿਰਫ 5 ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਖਿਚਵਾਓ

ਵਿਆਹ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਮੂਵੀ ਵੀ ਮਾਨ ਫੋਟੋ ਸਟੂਡੀਓ ਤੋਂ ਬਣਵਾਓ ।

MANN MUSIC & VIDEO

MANN PHOTO STUDIO

MAIL
ORDERS
ACCEPTED

6512 MAIN STREET (at 49th Ave.) VANCOUVER, B.C.

PH: (604) 321-6667

MAIL
ORDERS
ACCEPTED

ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਦਾ ਢਾਡੀ ਜੱਥਾ

ਨੋਟ:— ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੇਪਾਂ ਦੇ ਰਾਈਟਸ ਸਿਰਫ ਮਾਨ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਕੋਲ ਹਨ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਚ ਸਕਦਾ ।

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਘੜੀ)

ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਟੁੱਟ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਆਂਢ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਉਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਦਾ ਠੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ) ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਗੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿਣਗੇ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ ਚੰਗਾ ਸਾਹਿਤ, ਤੇ ਹੁਣ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਰੁਚੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੇ ਉਹ ਆਸਪਾਸ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਰਹਿਣਗੇ, ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਗੇ ਸਮਝਣਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ-ਮੰਦਵਾੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤਨਖਾਹਾਂ ਹਨ; ਇਸ 13-14 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਕੁਝ ਨਾ ਜਾਣਦੇ ਬੁਝਦੇ ਹੋਏ ਸੱਚ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਲੈਣਗੇ।

ਇਕ ਹੋਰ ਅਸਰ ਜਿਹੜਾ ਉਪਰਲੇ ਤੱਥ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਮਿਊਨਿਟੀ 'ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਕੌਮਾਂ 'ਚ ਅਭਿਵਿਧਾਨ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਤੋੜ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ। ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ 'ਸ਼ੋਅਲੇ' ਦੇਖਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਅੱਖਾ ਸੋਖਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਜਲਸੇ, ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਵਰਤ ਕੇ ਹੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਾਂਝੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸਿਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਲੋਕ ਚਿੜੀਆ-ਘਰ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਡੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਣਗੇ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਇਹ ਗਿਆਨ ਇਕ ਨਰੋਏ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸਮਾਜ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਸੰਗ ਬੋਲਦਾ, ਮਿਲਦਾ, ਵਰਤਦਾ ਤੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕੇਗਾ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਣ ਜਾਰੀ ਰਹੇ। ਵੀਡੀਓ ਨੇ ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਉਪਰ ਜੇ ਪੂਰੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵੀਡੀਓ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਸੈੱਟ ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਕੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਦੀ ਜੰਮੀ ਪਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਿਆਂ ਜਾਂ ਘਰ ਆਏ ਦੋਸਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ 'ਸਿਲਸਿਲਾ' ਦੇਖਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ, ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਟੀ. ਵੀ. 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਘੋਲ (Wrestling) ਹੀ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੇਂ ਆਈ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਆਏ ਗਏ ਤੋਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਟੀ. ਵੀ. ਬੰਦ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਨਿਆਣੇ 'ਕਾਰਟੂਨ' ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਹਾਲਤ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਬੰਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੋਕ ਬੰਬਦੀ ਦੇ ਜੋਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਮਨਘੜਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਪੰਜ ਛੇ ਘੰਟੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭੋਭ ਦੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਸੀ ਨੇੜਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਵਕਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅੱਤ-ਕਬਨੀ ਜਾਪੇ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਚੱਕਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਲ ਵੱਸਦੇ ਵੀ ਅਜਨਬੀ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਉਪਰਲੇ ਅਸਰ ਸਿਰਫ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਖਣ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਟਾਈਮ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਵੱਲ ਆਈਏ। ਸਾਡੇ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ 90 ਵੀਂ ਸਦੀ ਲੋਕ 'ਫਾਰਮੂਲਾ' ਟਾਈਪ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 'ਸ਼ੋਅਲੇ', 'ਮੁਕੱਦਰ ਕਾ ਸਿਕੰਦਰ' 'ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ' ਆਦਿ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਉੱਜ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਂਦ ਤੀਕ ਘਾਟ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਜਿਉਂਦਾ ਇਨਸਾਨ ਗਿੱਤ ਕਰਕੇ 'ਆਕਰੋਸ਼', 'ਅੰਕੁਰ', 'ਬਜ਼ਾਰ', 'ਗਰਮ ਹਵਾ' ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਟੇਰੋ ਵਾਲੇ 'ਪਰੋਮੋਟ' ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਘਟੀਆ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਅਵੀਰਤੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। 'ਫਾਰਮੂਲਾ' ਟਾਈਪ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਕੋਰਾਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਖਿਆਲੀ ਅਤੇ ਸੁਪਨਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲੱਗੇਗਾ। ਇਸ ਮਨਘੜਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅੰਤ ਗਰੀਬ ਦੀ ਕੁੜੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਗਰੀਬ ਬੰਦੀ ਜਿਹੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਗਰੀਬਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਹੁਤੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਇਕ ਬੁਠੀ ਸਮਝ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਅਸਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਠੱਕਰਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿਵਾਏ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ: ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਪਤੀ-ਪਤਨੀ, ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਪੱਧਰ ਉਪਰ ਦਿਖਾਇਆ

ਭਾਰਤੀ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਵਿਚੋਲਾ ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਲ, ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਨਾਲ ਟਰਾਂਟੋ ਦੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਲਈ ਕੀਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸਮੇਂ—

ਇਹ ਛੋਟੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਛਪੇ ਲੇਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛਪ ਸਕੀ। ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਵਿਚੋਲਾ—ਸਫਾ 16, ਮਿਤੀ ਨਵੰਬਰ 4, 83।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬੜੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਉਪਰ ਪੈਸਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਸਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਵਧੀਕੀ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਤੇ ਫੇਰ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹਿੰਦੀ-ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖੋ 'ਕੀਰਨੇ' ਟਾਈਪ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਕਲੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਖੰਡਪਾਠ ਰਖਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਟੋਲ ਖੜਕਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਅਸਰ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਤੋੜਨਾ। ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਤਰਨਾਕ ਅਸਰ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਕਾਫੀ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦਾ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ 'ਬੰਦਾ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦਾਦੂ' ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ 'ਕੁੱਤਾ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਵੇਰੀ' ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕੌਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਪੈ ਰਹੇ ਦਬਾਏ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਂਜ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ 'ਤੇ ਬੋਲੀ ਦੇ ਫਰਕ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਘੱਟ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਅਸਰ ਇਥੋਂ ਦੀ ਟੀ. ਵੀ. ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਅਸਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿੱਕਤ ਦੇ ਪਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਲੜਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਕਾਤਲਾਂ ਅਤੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗਰੋਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਘੱਟ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਅਸਰ, ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਲਿਆਂ ਲੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇਹਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਕੂ-ਕਲੈਕਸ-ਕਲੈਨ (K.K.K.) ਵਰਗੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਸਾਡੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਗੁੱਝੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ 'ਅਮਰੀਕਨ-ਡਰੀਮ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਪਤੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੀ ਕਰੋੜਾਂ-ਪਤੀ ਬਣਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਨਹੀਂ! ਪਰ ਲੋਕ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੱਡ-ਭੰਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ (ਕਾਮਯਾਬ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਅੱਧ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਤਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਯੋਗ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਅਮੀਰ ਕੋਈ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਕਰੇ ਤਾਂ। ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਗਰੀਬ ਹੋਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਕੱਟਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਉਪਰ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਸਿਖਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹਨ? ਅਮਿਤਾਬ ਬਚਨ ਇਕ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ 'ਸਾਲੇ, ਹਰਮਜ਼ਾਦੇ, ਮੈਂ ਤੁਝੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਗਾੜ ਦੁੰਗਾ' ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਹਰ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ 'ਕੁੱਤੇ, ਕਮੀਨੇ, ਪਿੱਲੇ ਕੇ ਬੱਚੇ' ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਮਿਹਰ-ਮਿਤਲ ਦੇ-ਅਰਬੀ ਘਟੀਆ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ? ਨਹੀਂ! ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਆਸ ਕਰਦੇ ਫਿਰੀਏ, ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕੁਝ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੱਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਪਰ ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕਨ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਅਸਰ

ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਅਕਸਰ 'ਹਿਸਾ, ਰੋਪ, ਸੈਕਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਬੋਝਾ ਘੱਟ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ੋਅ ਲੇਟ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਘਰ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਜੀਅ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੇਖਣ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ। ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਅਜੇਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬੇਹੁਦਾ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ, ਰੋਪ, ਚੋਰੀ-ਡਕੈਤੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ, ਜਿਹੜਾ ਰੋਜ਼ ਇਕ-ਅੱਧ ਅਜੇਹੀ ਫਿਲਮ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕੇਗਾ।

ਵੀਡੀਓ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ Exploitation ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ: ਔਰਤਾਂ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਰਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਇਕ ਮਨ-ਪਰਚਾਵੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਔਰਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਠੋਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ। ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ, ਏਸ਼ੀਅਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਰੇਆਮ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਘੱਟ ਘੱਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਜੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਨੰਗੀਆਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ, ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੀ ਇਕ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਔਰਤ ਦੀ ਇਸ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਆਉਣ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਅੱਗੇ ਕਾਮ ਭਰਪੂਰ ਫਿਲਮਾਂ ਕੁਝ ਹੀ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨਵੇਂ ਸਟੋਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਗੰਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਟੇਪਾਂ ਬੜੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਹੋਏ ਮੁਨਾਫੇ ਨਾਲ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣਗੇ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਔਰਤ ਦੀ Exploitation ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੀਡੀਓ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਇਕ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਕਦਾਚਿਤ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਮਸ਼ੀਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਗਲਤ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਜੇ ਠੀਕ ਕੌਮਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਜੀਜ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਇਦੇਮੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਫੀ ਵਧੀਆ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਤੇ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣਾ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲੋਂ ਸੌਖਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਪਰ ਵਧੀਆ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਿਖਾਣ ਲਈ ਫਿਲਮਾਂ ਆਪ ਚੁਣਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਵਧੀਆ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀਡੀਓ ਉਪਰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਵਧੀਆ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਨੋਟ:— ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਮੰਤਵ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂਹਪੱਖੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਇਹ ਪੱਖ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਆਖਰੀ ਸੋਚ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਥੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ 'ਸੋਚ' ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜਿਹੇ ਮਸਲਿਆਂ ਉਪਰ ਸੰਜੀਦਾ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।)

GRAND OPENING

NOV. 5, 1983 9.00 A.M.

TOOR FABRICS

6642 Main St. Vancouver, B.C.

Phone. 321-5511

Best Wishes for
DIWALI
Festival of Light

ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਹੋਵੇਗਾ

ਸੁਣੀਏ ਜਨਾਬ-ਏ-ਆਲਾ
ਕਿਆ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਮਨਿਆਦੀ ਵਾਲਾ
ਮਨਿਆਦੀ ਸੁਣਨਾ ਗੌਰ ਸੇ
ਬਾਤ ਕਰਨਾ ਫਿਰ ਕਿਸੀ ਔਰ ਸੇ !

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ
ਇਕ ਹੋਰ ਕਪੜੇ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸਟੋਰ

ਤੂਰ ਫੈਬਰਿਕਸ

ਦਾ

ਉਦਘਾਟਨ

ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 5 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ

ਜਿਥੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਟ
ਅਤੇ ਸਾੜੀਆਂ ਨਵੇਂ ਡੀਜ਼ਾਇਨਾਂ ਵਿਚ
ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਿਬ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਮਿਲਣਗੀਆਂ

We have latest fashions in
Punjabi Suits with
matching Dupattas

OUR LOWEST
PRICES EVER

Where you buy the best...

TOOR FABRICS

(THE HOUSE OF QUALITY)

